

ГОД. XXXII

КН. 4-5

БЪЛГАРСКИ
ТУРИСТЪ

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

ОРГАНЪ НА БЪЛГАРСКИЯ ТУРИСТИЧЕСКИ СЪЮЗЪ
ИЗДАНИЕ НА ЦЕНТРАЛНОТО НАСТОЯТЕЛСТВО

Редакторъ: Д-ръ АНДРЕЙ ПИПЕРОВЪ

Редакция и администрация — София, Позитано 6, тел. № 2-75-89
Пощенска чекова сметка № 672. Абонаментъ: за членове 40 л., за нечленове 100 л.

DER BULGARISCHE TURIST

Zeitschrift des Bulgarischen Turistenverbandes, Hauptschriftleiter: Dr. ANDREY PIPEROW
Schriftleitung: Positano 6, Tel. № 2-75-89

Година XXXII — 1940

Април — Май

Книжка 4—5

ДА СТЕГНЕМЪ РЕДОВЕТЪ!

Единъ път въ годината Българскиятъ туристически съюзъ си позволява нескромността да изнесе на показъ своето дѣло. Презъ месецъ май, месецътъ на пролѣтътъ и цвѣтията, БТС престава само да работи, а почва и да говори. Да говори за онова, което е вече направилъ, което е успѣлъ да създаде презъ своето досегашно сществуване.

За разлика отъ други организации, БТС никога не тръбви за своитъ бждещи дѣла. Тѣ сами, когато бждатъ завършени, ще говорятъ за себе си. Агитацията на организираниитъ туристи, поради тѣзи причини, не е една програма за бждещо творчество, а отчетъ за изпълнени задачи.

Четиридесетъ години вече БТС държи твърдо на тази своя традиция: дѣлото да предшѣствува словото. Тази традиция той пожела да запази и тогава, когато е позволено най-много да се говори: въ днитъ на агитацията. Заради това презъ месецъ май т. г., презъ своя агитационенъ месецъ, организираниитъ туристи говориха така, както тѣ знаятъ да вършатъ това — чрезъ дѣлото си.

Днесъ въ България по единъ въпросъ не е позволено да се спори — за ползата отъ излетуване въ планината и за обществената стойностъ на туристическиятъ ни организации (БТС и ЮТС). Презъ месецъ май нѣмаше защо да се говори на тази тема. Все едно е да се разбива отворена врата. Нашиятъ усилия, обаче, бѣха насочени специално къмъ привличането въ редоветъ на онѣзи незнайни хиляди неорганизирани туристи, които стоятъ извънъ тѣхъ — не защото отричатъ БТС и дѣлото му, а по простата причина, че не е имало кой да ги прикани къмъ насъ.

Колкото и да сж неблагоприятни условията за обществената работа въ страната ни презъ настоящата година, тѣ все пакъ предлагатъ достатъчно възможности за увеличение броя на членоветъ ни и за разширение обсега на нашата дейностъ.

Натамъ трѣбва да бжде насочено вниманието ни. Да стегнемъ редоветъ, да увеличимъ редицитъ!

„БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ“

Н. В. РАКИТИНЪ

ПЪВЕЦЪТЪ НА БЪЛГАРСКАТА ПРИРОДА

(6 години отъ смъртта му)

Найденъ Памукчиевъ

Живогътъ му бѣше поезия, а въ самата му поезия — вълшебна като пролѣтна пѣсенъ — бликаше много, много животъ . . .

Лирата му тихо струнѣше и въ всѣки новъ стихъ той ни поднасяше откровенията на своето сърдце — тѣ бѣха пълни съ бодра свежестъ, съ свѣтла радостъ и надежди, съ просторна волностъ, съ прѣсенъ лѣхъ отъ равнината и съ любовъ, голѣма любовъ къмъ родната земя . . .

Но . . . въ една красива майска нощъ, когато цѣлата природа пѣше своята пролѣтна симфония, орисница зла съ злокобенъ кикотъ се изсмѣ и поднесе на Ракитина кървавата усмивка на смъртта . . . Той я видѣ въ своитѣ кошмарни видения и я намѣри въ страхотната тъмнина на тунелъ № 3, подъ бѣсния темпъ на колелетата . . .

Пакъ е пролѣтъ. Вишнитѣ пакъ цвѣтятъ, но за шести пѣтъ вече тѣхниятъ снѣжно-бѣлъ цвѣтъ пада съ тѣженъ ромонъ, сякашъ иска да застели една голѣма тѣга — тѣгата по обичния пѣвецъ, който тѣй рано си отиде . . . Витъ пакъ шумоли съ мѣтнитѣ си води, но сега тѣхната пѣсенъ е пѣсенъ на сиротностъ . . . Цѣлата природа трепти въ царствена омая подъ пролѣтния покровъ, но тежкодиращиятъ черноземъ отронва сълзи за изгубения вѣренъ синъ . . .

Ракитинъ изпѣ своята пѣсенъ за разлѣжка съ родната земя — просторитѣ изгубиха голѣмото си дете, но за насъ и поколѣнията той вѣчно ще живѣе въ багритѣ и звука на своитѣ пѣсни, скѣжтани въ двадесетина спретнати сборки.

Въ тѣзи нѣколко импровизирани редове азъ нѣма да разглеждамъ Ракитина като пѣвецъ на българската природа — това ще бѣде предметъ на друга по-об-

стойна работа. Целта тукъ е да се изтъкне голѣмата обичъ къмъ родната земя на този, който цѣли 25 години пѣ за нея, за българското село, за красотата въ природата ни, за нашитѣ тѣй красиви поля, долини и балкани. Защото пѣсенята на Ракитина бѣше само пѣсенъ за родната земя, за чара на българската природа, която той възпѣ съ всичката стихия на своето голѣмо сърдце . . .

Нѣкои искатъ да включатъ Ракитина въ линията: Траяновъ, Ем. п. Димитровъ, Дебеляновъ, Лилиевъ, които възгласиха символизма у насъ. Съ тѣхъ, обаче, могатъ да го свържатъ само нѣколко нотки, които звучагъ въ новоромантичними гами. Съ простотата и непринуденостята на своитѣ откровения той е по-близъкъ до Вазова и Пенчо Славейковъ.

Ракитинъ обичаше, до смъртна болка обичаше природата и своята родина. Той ни сближава съ тѣхъ и ни кара да се чувствуваме плътъ отъ тѣхната плътъ. Ароматниятъ дѣхъ на поезията му, вълшебството на словото му, музиката на стиха, съ които той ни предаде най-художествено и картинно прелеститѣ на нашата земя, правятъ отъ Ракитина единъ поетъ магесникъ, истински чародей, заелъ заслужено мѣсто между първенцитѣ въ поезията ни. Той еднакво обичаше и възпѣваше нашата природа и въ ранна пролѣтъ, когато презъ „цвѣнливитѣ вишни“ се виждатъ трепящитѣ зелени губери, и въ знойно лѣто, когато люлѣщитѣ се златисти жита отпращатъ горещъ лѣхъ, и въ късна есенъ, когато съ тѣженъ ромонъ „капятъ листата“, и въ зима, когато Витъ замръзва и настава обичаната отъ поета тишина въ равнината:

„Припада здрачъ — така гората
Е сплела гжсто дългитѣ си клони.

Рида — Безоблачно утро

Снимка Л. Стамболски

Въ огроменъ храмъ се моли тишината
На букитѣ всрѣдъ бѣлитѣ колони.“

У насъ, наистина, все още много малко е възсъздадена физиономичната хубост на родната земя. Ракитинъ идва да направи това. Самъ познавайки и безпредѣлно обичайки красотитѣ на природата, той, като Алеко, искаше да извлѣче всички отъ градския шумъ и прахъ, затова направи отъ поезията си единъ туристически апелъ:

„Да идемъ вѣнъ, да идемъ на открито.

Навѣнъ е чудна пролѣтъ — погледни:
Небето е като стѣкло измито,

Отъ птичи пѣсни въздухъгъ звѣни.

Люлѣ се зелена свежа свила,

Съ вѣичални дрехи вишнитѣ цвѣтятъ“.

Самъ роденъ въ китното балканско село Лжжене, Ботевградско, на 6 юний 1885 г., назовалъ своето име на ракитата, която, краси планинскитѣ потоци, той още въ раннитѣ години на своя животъ всмуква една голѣма любовъ и синовна привързаностъ къмъ побацима Балканъ,

комуто остана вѣренъ до последнитѣ си минути. И нерѣдко въ неговитѣ скути той прекланяше глава и намираше успокоение:

„Галилъ ме е на нива лѣхътъ топълъ,
прѣсенъ,

Била ми е на слога хладна сѣнка стражъ,
Приспивала ме е хайдушката ти пѣсенъ,
О, роденъ мой Мургашь!“

Отрастналъ всрѣдъ красотата и бури-
тъ на Балкана, Ракитинъ не само без-
гранично го обичаше, но като вѣренъ
синъ носѣше образа му всѣкога въ своя-
та душа:

„Останалъ сякашъ синъ отъ вѣкъ да-
леченъ

На шрекъ за пристѣпъ и отбрана,
Настрѣхналъ, тайнственъ, като него вѣ-
ченъ

Живѣя азъ съ душата на Балкана.“

Ракитинъ почувствува, че идва „го-
стенинъ отъ югъ“, който ще му
поднесе „нощъта сетната раздѣ-
ла“. И преди да напустне този миръ и
да отиде въ далечна приказна страна,
Ракитинъ изпѣ своитѣ предсмъртни пѣс-
ни, истински бисери въ поезията му, въ
които прозвуча като прокурорско обви-
нение къмъ нашата нерадостна действи-
телностъ оскръблението на поета: —
„Коварство съ подлостъ ме сра-
зиха“ — и той си отиде толкова рано.
И макаръ въ последнитѣ трагични ми-

гове на живота си, той не забрави да
се прости съ своята най-обична родна
земя. Неизмѣримата му тъжа за неизбѣж-
ната раздѣла съ нея звучи съ една за-
трогваща откровеностъ въ финалния му
акордъ:

„Прости, земя ти моя родна,
Прости есененъ ширъ златистъ,
О, Господи, съ душа свободна
При тебе ида гордъ и чистъ.“

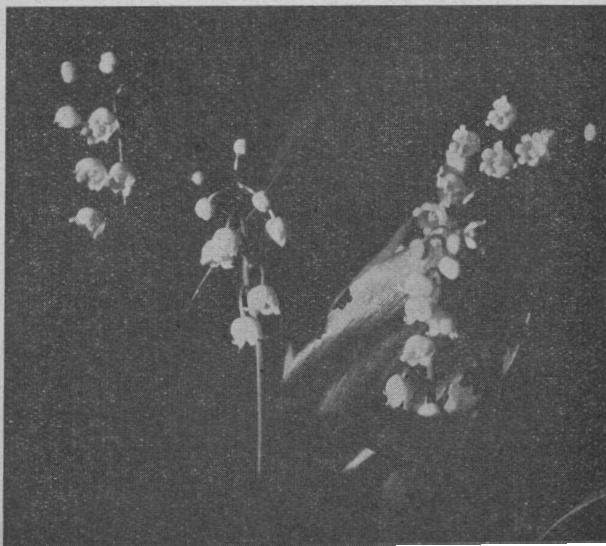
И надъ паметника му три боси моми,
дешли сякашъ отъ златна Добруджа,
отъ равна Мизия и отъ обичния Балканъ,
искатъ да му нашепнатъ мжката на цѣ-
лата родна земя, загдето тъй рано го за-
губихме . . .

За блѣна, че всрѣдъ насъ нѣкога жи-
вѣ Ракитинъ и ни остави истински би-
сери, българскитѣ туристи всѣкога ще си
спомнятъ съ топли сълзи на очи . . . И
ще го обичатъ като възторженъ пѣвецъ
на българската природа.

Дописвайки тѣзи редове, азъ спирамъ
погледъ на стъклената рамка съ портре-
та на Ракитинъ. Върху нея догарящиятъ
залѣзъ процежда снопъ лѣчи, които се
разтапятъ съ янтъренъ блѣсъкъ, а него-
витѣ кротки очи сякашъ искатъ да ка-
жатъ, че той много повече е обичалъ
родната земя, отколкото нѣкой нѣкога
съ думи ще опише . . .

Момини сълзи

Снимка К. Козлевъ

Рила — вѣковна гора

Снимка Л. Стамболски

БЪЛГАРСКАТА ГОРА

Инж. Д. Й. Загоровъ

Господинъ Министъръ-Председателю,

Ваше Високопреосвященство,

Господа Министри,

Уважаеми Госпожи и Господа,

Много хиляди години преди човѣшкиятъ родъ да се появи на земята, Провидението създаде гората. Гората заби корени въ земната твърдь и извиси кло̀ни къмъ слънцето. Съ безбройнитѣ си листа тя прочисти въздуха и създаде възможностъ за животъ на земята. Въ течение на хилядилѣтията гори загиваха, гори се раждаха. Едни потъваха въ земнитѣ слоеве, за да образуватъ огромнитѣ каменовѣглени залежи, други вмѣсто тѣхъ изникваха наново. Претърпѣла безброй промѣни въ неспирния низъ на хилядилѣтията и безкрайно разнообразна по земната ширь, гората все пакъ винаги и навсѣкѣ даде своята благодать. Тя даде чистия въздухъ, безъ който животътъ на човѣка е невъзможенъ. Въ нея нашиятъ праотецъ намѣри своята обилна храна отъ ловъ и плодове и доби кожи за своето първо облѣкло.

Въ течение на хилядилѣтията съ своитѣ корени и влага гората постепенно разруши земната твърдь и създаде почвата. На първия земеделецъ тя даде работната площъ. Отъ нейнитѣ дървета той направи и своето първо орало.

Още съ първитѣ проблѣсъци на разсѣдъкъ, човѣкътъ откри чрезъ огъня преобразената слънчева енергия, скрита въ дървото. Много по-късно той откри и грамаднитѣ каменовѣглени залежи, въ които предвѣчнитѣ гори бѣха скрили безмѣрни количества слънчева енергия. Човѣкътъ впрегна тази енергия въ техническо творчество и сѣщевременно използва дървото и вѣглищата като изходни сурови материали за най-разнообразни продукти. Така той преобрази свѣта.

Отъ гората човѣкътъ взе дървенитѣ материали за своитѣ първи примитивни строежи и за първата си покѣщнина, отъ нея той ги взема и днесъ за безбройнитѣ нужди на строителната техника и на различнитѣ видове индустрии и занаяти.

На поета, на художника и на музиканта гората даде вдъхновение, а на мислителя проникновение.

Гората даде на човѣчеството животъ и остана единъ отъ най-важнитѣ фактори за неговата култура и благоденствие.

Но извънъ всичко това, на българския народъ гората даде нѣщо много по-ценно, бихъ казалъ нѣщо неоценимо — тя му даде свободата. Въ величавата тишина на Атонскитѣ гори възкрѣсна душътъ на българското самосъзнание и на единството на българския народъ. Този

духъ отекна въ дебрите на Родоп, на Балкана, Рила и Пирина и даде зовъ за своята борба. Въ българските гори се кали волята за свободата. Въ тяхъ намири покой духътъ на великите борци, загинали славно въ борба съ тиранити. Стъ тамъ този безсмъртенъ духъ се разнесе въ цѣлия български народъ и му даде единство и сила за общата борба. Затова българската гора стана символъ на духовното единство на българския народъ за вѣчни времена.

Но достатъчно ли е да въздигнемъ гората само като култъ на духовното и културното единство на българския народъ? Не, това не е достатъчно! Българската гора трѣбва да се оцени и като важенъ факторъ въ българското народно стопанство, защото тя дава на българския народъ произходи отъ първостепенно значение за неговото стопанско съществуване. Но гората е стопански факторъ отъ особено естество. За да узрѣе тя за ползуване, необходимо е цѣло столѣтие следъ посѣва, а понякога даже и по-дълго. Днешните поколения жънатъ онова, което сж завещали въ нея миналите поколения. Идущите поколения ще жънатъ онова, което ние днесъ творимъ. Нейното състояние въ днешния моментъ е изразъ на горскостопанските грижи на миналото. Грижите за подобрене на горското стопанство днесъ сж грижи за бъдещото благоденствие на българския народъ. Така гората стопански свързва миналото съ настоящето и настоящето съ бъдещето.

Но има и нѣщо друго! Чрезъ водните течения, които се спускатъ отъ планините къмъ нашите плодородни равнини, планините сж въ връзка съ полята. Когато снагата на планините е покрита съ гори, водните течения носятъ благодатъ въ полята. Унищожени ли сж тѣ, обаче, бедствия и пустошъ се сипятъ въ равнините. Полското население носи последиствията на онова, което сѣе населението въ планините. Когато планините се грижатъ за доброто състояние на горите, полското население бере спокойно благодатните плодове на своя трудъ. Така

гората стопански свързва и полето съ планината.

Въ този тържественъ моментъ, все пакъ истината трѣбва да се изтъкне такава, каквато е. Ние трѣбва да признаемъ, че горското наследство, което сме получили отъ миналото, не е завидно. Производителността на горите въ страната количествено е крѣгло два пѣти по-малка отъ практически възможната, ако тяхното състояние бѣше добро. Освенъ това, на много мѣста склоновете на нашите планини сж оголени, така че много отъ плодородните долини у насъ страдатъ вече отъ чести поройни бедствия, а и поминъкътъ на самото планинско население е застрашенъ. За това, безспорно, не бива само да винимъ минали поколения и минали управления, но отъ него трѣбва да почерпимъ поука. Планинецътъ трѣбва да бѣде превъзпитанъ. Когато той търси своето препитание въ гората — да мисли същевременно и за своите братя въ полето. Полянините трѣбва да направи жертви, за да даде възможностъ на българската държава да подобрява препитанието на планинеца. Единиятъ и другиятъ, търсейки своето препитание днесъ, трѣбва да мислятъ и за препитанието на бъдещите поколения на българския народъ. По този начинъ, въ живота на българския народъ, гората, освенъ символъ на духовно и културно единство, ще стане и символъ на стопанско единство. Нека издигнемъ и култа на гората като символъ на стопанското единство на българите. Нека насадимъ този култъ въ душата на цѣлия български народъ отъ обикновения гражданинъ до върховното политическо и стопанско ръководство на страната и всички въ единъ духъ, чрезъ подобрене на горското стопанство, да работимъ за днешното и за бъдещото благоденствие на българския народъ.*)

*) Речь, произнесена отъ инж. Д. Й. Загоревъ, началникъ на отдѣлението за горите, лова и рибарството въ М. з. д. и., на тържественното утро, състояло се на 7 априлъ 1940 г. въ зала „България“ по случай „Седмичата на гората“.

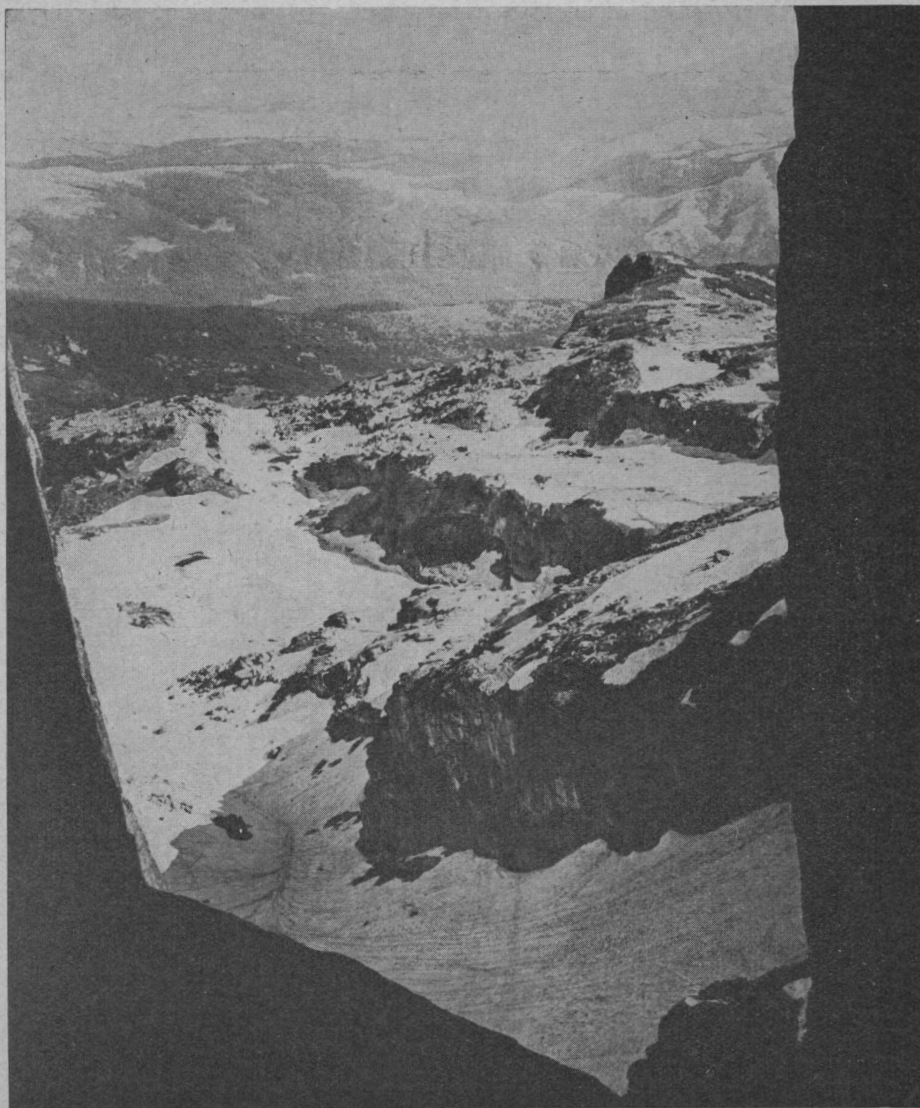
ЯВОРОВЪ И ПЛАНИНАТА

Г. Клисarovъ

(Продължение стъ бр. III и край)

Въ Пиринъ често сж ставали срещи на македонскитѣ революционери. За една такава среща, станала въ пещерата Капѣ, Яворовъ разказва тѣжнень споменъ:

„Вънъ свѣтъше ослѣпително чисто луна и една широко отворена пещера се открояваше срещу насъ като бездѣнна пасть на нѣкое гигантско чудовище. Отъ

Портата на Рупитѣ

Снимка Л. Стамболски

онова, което виждахъ, невъзможно бѣ никакво разумно представление за вътрешността. Тукъ и тамъ, доле на земята, или горе, увиснали на свода, тлѣха огнища или прорѣзваха тъмнината кървави езици пламъкъ, или се виеха млѣчни струи димъ . . . Отъ лѣво при входа се вижда малка дъсчена врата съ иконата на Св. Богородица надъ нея. То е параклисъ Св. Спасъ; околното население сборува тукъ на Спасовденъ“.

Трагедията на македонския българинъ тукъ, въ пиринската пещера, се е сторила на поета неизмѣримо дълбока. Той наблюдава арнаутско хоро, слуша тѣжната пѣсень на Кара Вашилъ отъ Кукушъ и следи въ тайствената обстановка какъ харамиитѣ се приготвяватъ да умратъ.

Следъ два месеци, презъ априлъ 1903 година, Яворовъ отново се връща въ Пирин заедно съ Яне Сандански, единъ отъ героитѣ, описани въ „Хайдушки копненія“. Това отиване свършва съ погромъ на четата. И въ тия драматични моменти, красотата, която го заобикаля, планината, въ която народнитѣ борци сѣ намирали отдохъ и спасение или край на земнитѣ страдания, борби и неволи, се превръща въ пѣсень.

„Иринъ-Пиринъ — едно име, въ което звучи дивното съдържание на неизречената хайдушка пѣсень, загатната отъ най-голѣмия български поетъ. Едно име, което сякашъ разгрѣща предъ душата страница по страница въковната епопея на народни борби и жертви . . . Всѣкога Пиринъ изпъкваше предъ очитѣ ми като нѣкой старъ хайдутинъ, загнать въ своята тъмна гуня, нахлупилъ рошавъ калпакъ надъ склучени вежди и приседналъ на засада“.

Залутани изъ чукитѣ на южния дѣлъ на Пирин — презъ Попово езеро, Демиръ-капия и Мелнишката котловина — следъ една дъждовна нощъ, въстаницитѣ, премръзнали и гладни, при изгрѣвъ поематъ изъ планината. Дивното величие на Пирин Яворовъ описва съ замахъ и обрзаностъ, характерни за неговата лирична натура.

„Обичахъ азъ пиринскитѣ вечери съ тѣхното бѣло небе и ранъ-неравенъ здрачъ, когато поемахме нѣкой безкраенъ ридъ, за да прехвърлимъ въ друга уся. Рѣката бучеше дълбоко задъ насъ, сякашъ нѣкакво стенание надуваше земнитѣ гърди, и като че ставаше видимъ плахиятъ образъ на тишината въ тъмната гора. Сърдцето биеше съ тревожната сила на тая хайдушка природа и погледътъ се вливаше проникателно напредъ, дебнещъ едно прекеждие, една прѣграда или една жертва. А луната огрѣваше невидима и задгорието тнѣше въ кървавъ пламъкъ. Следъ полунощъ славейтъ пилѣеше сребърната роса на своитѣ трели — надъ насъ, унесени въ моренъ сънь подъ въковни буки“.

*

Следъ саможертвата въ служба на македонскитѣ българи, Яворовъ заживѣ привидно тихъ животъ въ града, но не забрави бурнитѣ дни и романтичнитѣ вечери, преживѣни въ планината. Отгласъ на този буренъ животъ и на тия преживявания намираме и въ поезията му. Стихотворението „Къмъ върха“ е естетическо съзерцание на планинската природа:

„Нагоре къмъ върха!“ И глѣхне далече задъ пѣтника глѣчка и шумъ нетърпимъ, и чезнатъ равнища прибулени вече, задъ него, тамъ доле, отъ пластове димъ. И прѣснийтъ въздухъ на утрото хладно гърдитѣ поематъ дълбоко и жадно.

„Нагоре, къмъ върха!“ И съ кърви нозетѣ пѣтека бележатъ по урви, скали: Човѣкъ — на орела той нѣма крилетѣ, но ей го надминалъ самитѣ орли.

И въ адския задухъ на пладня гореща отъ радостъ безуменъ умора не сѣща.

„На върха, на върха!“ И движи той бледенъ

съ усилия сетни нозе и рѣще, трепери да бликне възторга победенъ, задържанъ отъ скрита тревога въ сърдце.

На ранната вечер посрѣдъ тишината
съмнение гнетно изпълва душата.

А ето и върха! Надоле окото
напраздно презъ облакъ ще дири
просторъ,

отгоре еднакво далечъ е небото,
загадка бездънна предъ слабия взоръ...
Пустиня безъ ехо и зима всевъчна,
и нощъ безъ начало — и нощъ безконечна.“

„Къмъ върха“ е най-хубавата и един-
ствена пѣсенъ на Яворовъ за планината,
въ която е отразенъ романтичниятъ стре-

„Къмъ върха“ е стихотворение отъ
цикъла „Подиръ сѣнкитѣ на облацитѣ“. ВЪ слънчеви дни, когато по синьото небѣ
се носятъ разкъсани бѣли облаци, надъ
земята се разстилатъ сѣнки отъ облаци-
тѣ. Сѣнкитѣ въ равнинитѣ се движатъ
съ бързината на понесенитѣ отъ вѣтро-
ветѣ облачета. Това природно явление мо-
же да се наблюдава, само когато човѣкъ
се е възкачилъ на планината. Яворовъ въ
планинитѣ често е ималъ възможность да
съзерцава този поетиченъ образъ на при-

Изъ Осогово

Снимка Д. Рунтовъ

межъ къмъ върховетѣ, къмъ слънцето,
къмъ висинитѣ. Усамотяването всрѣдъ
природата създава условия за размисълъ
и съзерцания, които сж чужди на човѣка
въ града; историята и сѣдбата на човѣ-
чеството, неговитѣ борби, радости и
скърби — всичко се съсрѣдоточава въ
единъ фокусъ на прозрения. Чувствата на
угнетеность и безплодность, на заблуда и
суета, изчезватъ предъ величието на при-
родата.

родата и го е одухотворилъ по косвенъ
пѣтъ — като е нареклъ своята поетична
антология „Подиръ сѣнкитѣ на облацитѣ“,
може би като синтезъ на неговитѣ про-
зрения, безсѣници и хайдушки мотиви въ
стихотворенията му отъ по-късно време.
Планината е символизирана като „загадка
бездънна“, глухъ и тайнственъ свѣтъ, кж-
дето уморената душа на поета търси
покой.

Макаръ вдълбоченъ въ трагизма на

кървавите революционни борби, Яворовъ не е минавалъ като слѣпецъ въ планинскитѣ пазви, край шушнещитѣ потоци, по снѣжнитѣ върхове, въ усойтѣ и въ хайдушката действителностъ е търсилъ човѣшкото, правдата, красотата. „Македония се оказа мащеха за мене“, прави изповѣдь Яворовъ. „Тя ме вдъхновяваше за дѣла, а не за поезия“. И все пакъ Яворовъ написа спомени и пѣтни впечатления за неспокойнитѣ дни презъ 1901-1903 г. — едни отъ най-хубавитѣ страници въ нашата пѣтеписна литература. На поробения братъ посвети нѣколко хайдушки пѣсни, писани подъ влияние на смѣлия подвигъ на македонскитѣ революционери — да се самопожертвуватъ за роди-

ната. Своя възторгъ и любовта си къмъ Пирина обезсмърти съ пѣсень:

„Леле моя,

Ти Пиринъ-планино!“

Вдъхновенъ отъ планината, Яворовъ одухотвори своитѣ хайдушки пѣсни съ планински образи и сравнения: „хубава горо-пусия“, или „ей бука лѣсти отрони“, „гробъ въ усоя, гробъ сирашки подъ шумата гжста“. А образа на планината и живота на планинцитѣ, каквито бѣха почти всички борци за приобщаването на поробенитѣ българи къмъ майката-земя, увѣковѣчи въ творения, които ще бждатъ безсмъртни — така както е безсмъртна природата.

Нарциси

Снимка Л. Христовъ

Разтопени ледове

Снимка Л. Стамболски

ПЛАНИНАТА КАТО СИМВОЛЪ

Петър Боев

Символъ е всѣка дума, въ която влагаме известно вътрешно, мисловно или емоционално съдържание, символъ е всѣки знакъ, всѣки формаленъ белегъ, съ който означаваме известно преживяване, чувство или представа.

Така, напр., кръстътъ е символъ на вѣра, котвата — на надежда, сърцето — на любовъ. Значката на БТС символизира принадлежността къмъ една организация и същевременно службата на една идея. Знамето е също така единъ възвишенъ символъ: войникътъ трудно би схваналъ своя дългъ и онова, което отечеството изисква отъ него, ако тѣ му бждатъ обяснени като отвлѣчени философски понятия. Обаче той прекрасно би разбралъ и изпълнилъ своя дългъ подъ развѣтото знаме, което е символъ на отечеството и дълга, символъ на личната и национална честъ и свобода.

Прекрасенъ символъ е и българската планина. Тя символизира сѣщитѣ тия лични и национални добродетели, както знамето, наредъ съ свои особености. Нѣщо повече: въ годинитѣ на национални изпитания, когато е трѣбвало „да свиемъ знамената съ надежда за по-добри дни“, единственото знаме и единствениятъ символъ на българската свобода и на безсмъртието на българския духъ е билъ Балканътъ.

И затова, както войниците не се жертвуватъ и вдъхновяватъ за подвигъ отъ малкото парче платъ, отъ което е направено знамето, а отъ това, което то символизира, така и планинаритѣ, нито се вдъхновяватъ, нито се устремяватъ къмъ планинитѣ заради мъртвата материя, отъ която тѣ сж съставени, а заради това, на което планината е символъ.

Реалниятъ свѣтъ ни става по-достъпенъ чрезъ тѣзи своеобразни сръдства

за изразъ, каквито сж символитѣ. Планината е частъ отъ външния свѣтъ, отъ емпиричната действителностъ. Следователно, ако ние искаме да изразимъ нашата представа за нея, бихме си послужили съ символи. Напр., ние ще я нарисуваме. Въ такъвъ случай картината става символъ на планината, като всѣка линия или багра ни дава представа за елементитѣ на планината, не само така, както се виждатъ, но и както се чувствуватъ.

Но нашата представа, чувство или настрояние за планината можемъ да изразимъ и чрезъ известни думи, като символи на съответното чувство или настрояние, което планината буди. Така, напр., бихме могли да кажемъ, че планината е съставена отъ „ледени“ скали, че нейнитѣ гори сж „тѣжни“, че върховетѣ ѝ сж „замислени“.

Въ сжщностъ, нито скалитѣ сж отъ ледъ, нито гората може да бѣде тѣжна, нито върховетѣ могатъ да бѣдатъ замислени, обаче безъ тѣзи думи ние не бихме могли така добре да изразимъ онова неуловимо съдържание, което се крие задъ реалнитѣ форми на предметитѣ и се долавя чрезъ символичното значение на думитѣ.

Планината събужда въ насъ не само сътивни усѣщания и зрителини представи, но и чувства, видения, настроения, копнежи. Човѣшкиятъ езикъ не би могълъ да изрази цѣлия този емоционаленъ комплексъ въ всичкитѣ му отсѣнки, цѣлото това богатство отъ преживелици, ако не си служеше съ символи.

Планината не само може да бѣде изразявана чрезъ символи, но и самата тя е символъ. Още въ ранни времена тя е била считана за символъ, наредъ съ всички природни обекти. Така, напр., слънцето е считано за вѣченъ символъ на живота, деня и свѣтлината. Коледъ е празникъ въ честь на слънцето. Ето защо бѣдникътъ въ езическия, па и въ християнския мирогледъ символизира:

dies natalis solis invicti,

т. е. рождения денъ на непобедимото слънце!

Планината като символъ винаги предполага едно одухотворяване, и то не само на цѣлостната ѝ сжщностъ, но и на отдѣлнитѣ ѝ елементи: връхъ, скала, езеро, дърво, камѣкъ, цвѣте, облакъ и т. н. По тоя начинъ съ помощта на символа планината може да ни зове, да ни напева легенди, да вдига булото на своитѣ тайни, да бѣде самотна, величава и т. н.

Въ името на символизма, като изкуство за по-свѣршенъ изразъ на една идея, мисль или чувство, допустимо е Балканътъ да „пѣе хайдушка пѣсень“, (Ботевъ) или да бѣде „съ извжсено чело, загърнатъ въ плащъ мъгливъ“ (П. Славейковъ), или слънцето да бѣде „като удавено свѣтило, откъснато отъ небесата“ (Емилъ Верхаренъ); възможно е „планинскиятъ лесъ да заспива тихо“ (Т. Траяновъ), „да простира своитѣ мрачни пипала“ (Яворовъ) или „да се вслушва въ жалбигъ на сухитѣ клони“ (П. Верленъ).

Символътъ, обаче, трѣбва да изразява нашето настрояние и отношение къмъ планината, а не да бѣде стилово сръдство на една безсържателна фразеология, която ни говори за „виолетови тайни“, „грапава тѣга“, „кубична радостъ“ и пр.

Планината е преди всичко религиозенъ символъ. Вътрешното съдържание на тоя символъ и идейниятъ му смисълъ сж различни въ отдѣлнитѣ културни епохи и народи.

Религиознитѣ представи за планината винаги сж били съчетани съ чувството на възторгъ отъ нейната красота и затова, особено въ свѣтлината на легендитѣ, планината е и поетиченъ символъ. Планината е била считана за въплѣщение на красота и възпѣвана като такава не само чрезъ словото, но и чрезъ линията и баграта и по тоя начинъ тя се превърнала въ художественъ символъ. Защото планината поражда не само представи за красивото въ нея, но създава у насъ и чувство и дори идея за красотата. А възприемането на красо-

Мальовица

Снимка Д-ръ Ил. Миновъ

тата не само като външенъ, формаленъ образъ, но и като идея е възможно само по символиченъ пжтъ.

Планината е и единъ прекрасенъ националенъ символъ, особено за насъ българитѣ. Балканътъ е символъ на българския духъ и на неговия копнежъ за свободенъ животъ. Затуй Балканътъ се извисява въ небесата . . .

„подобно символъ таенъ,
поставенъ отъ Твореца надъ земнитѣ
тъми,

духътъ на гения да мами и томи
со смисълътъ си скритъ“.

За насъ той е най-скѣпниятъ образъ,
който пазимъ въ светая-светихъ на ду-

шата си, най-дълбокиятъ символъ, въ
който сж въплътени „най-гордитѣ мечти
и мисли вдъхновенни, сърдцето българско,
които въ блѣнъ лелѣй“!

Планината е жизненъ символъ. Тя е символъ на живота, естественъ и неподвиженъ, който неудържимо блика отъ първороднитѣ сили на природата.

Въ напора на земнитѣ сокове, въ буйния растежъ на дърветата, въ разтваряне на чашкитѣ на цвѣтата, въ лудия бѣгъ на сърнитѣ и дивитѣ кози, въ ромона на планинскитѣ потоци, навсѣкѣде и въ всичко въ планината пулсира животътъ.

Планинарството, разрушавайки застой на дѣлничния животъ, повдига буря върху повърхността му, пробужда и призовава къмъ животъ укротената вътрешна стихия на човѣка. Ето защо планината е символъ на стремежа къмъ истински животъ. Той се ражда въ пурпурния пламък на зарята, сияе въ нейнитѣ отблѣсъци върху върховетѣ, където се ражда всѣки новъ день и всѣки новъ животъ!

Планината! Най-прекрасниятъ символъ въ нашата действителностъ, символъ на величие и мощъ, на красота и съвършенство! Символъ на всичко първично, неподправено и могъщо! Символъ на най-скъпитѣ добродетели: другарство, саможертва, идеализъмъ! Символъ на единъ новъ свѣтъ и новъ погледъ върху човѣка и свѣта!

Планината! — Край на всѣка безплодна амбиция, начало на всѣко възраждане и възкресение: въ природата и въ глѣбинитѣ на човѣшката душа!

Символъ на най-кратко вдъхновение и на най-сурова борба! Символъ на най-

святата тишина и на най-свирепата буря! Символъ на най-нѣжната анемона и на най-грубата скала!

— Планината! — Приспивна пѣсень за уморенитѣ, зовъ къмъ подвигъ за бодритѣ!

Символъ на идеята, на която служимъ, и на дѣлото, което градимъ! Символъ на винаги будна мечта, на винаги бодра воля, на винаги честна мисль! Символъ на нашата воля къмъ недостижното, на устрема къмъ неизвестното, на копнежа къмъ далечното.

Планината! — Легенда на времето, приказка за вѣчността!

Символъ на висше откровение, на единството между небето и земята! Символъ на обичта на хиляди сърдца, устремени къмъ нея! Символъ на общата съдба на всички, които горятъ въ копнежа да я достигнатъ.

Планината! — Белегъ на възвишенъ стремежъ, символъ на всѣки свѣтълъ духъ, устремъ къмъ победа!

Минзухари на Узана

Снимка К. Козлевъ

Срѣдна гора

Снимка Цанко Ил. Цановъ

ИЗЪ СРѢДНА-ГОРА — ЦАРИЦАТА НА ГОРИТЪ

Цанко Ил. Цановъ

За ваше щастие може би, азъ но обичамъ да пиша пѣтни бележки и много отъ тѣзи така скѣпи и хубави спомени, съ които изобилствуваше нашиятъ тридневенъ излетъ изъ милата гора, сѣ се заличили.

„На миналитѣ дни, тѣй дивни, повестъта невидима рѣка изтри отъ паметъта“ . . .

Ала една годишнина, тѣжна годишнина ме подтикна да напиша нѣщо, колкото и бледо, за прекраснитѣ и безгрижни дни, прекарани въ сърдцето на Срѣдна гора — царицата на горитѣ.

Тѣжна годишнина . . . Наскоро се навършиха четири години отъ смъртъта на Ваньо — организаторъ и водачъ на този незабравимъ излетъ.

Четири години той вече не е между насъ, а споменътъ за него и споменътъ за този славенъ излетъ възкрѣсватъ винаги заедно въ паметъта ми. Дивни спомени, които вѣчно ще пламтятъ въ душитѣ ни.

Неволно ми хрумна стихътъ на Кървава пѣсенъ, който звучи като свидна епитафия:

„Детински златни дни, вамъ сетний мой привѣтъ!

Далечно бѣдаще, мечтано въ розовъ цвѣтъ

тогазъ — сега и то се въ минало обѣрна, то цѣвна овреме и овреме посѣрна — но не и напусто . . . То бяха славни дни.“

Долината на Тополница

Бъше през лѣтото на 1934 година.

Ние бѣхме обхванати отъ онова чувство, познато на всички планинари, което ни завладява преди да тръгнемъ на излетъ — това е магията на планината.

Любовта къмъ тайнствения планински свѣтъ, мисълта, че ни предстои нѣщо ново, неизвестно, неочаквано — неудържимо ни мами, тласка ни колкото се може по-скоро да се откъснемъ отъ дълничното всѣкидневие на града.

Подъ синьото планинско небе, всрѣдъ чистата свѣтлина на ясниятъ лѣтень день, групата ни вървѣше съ радостъ изъ боровата гора къмъ върха на хълма. Долината на р. Тополница е отдѣлена отъ Пирдопъ чрезъ единъ доста високъ хълмъ, залесенъ съ борова гора и познатъ подъ името „Баира“.

Въ този день пчелитѣ, по-весело отъ всѣкога, бѣха подхванали своята еднообразна мелодия и тази тъй тиха пѣсенъ се сливаше съ въздишкитѣ на земята и шепота на нѣжния вѣтрецъ, който донасяше до разширенитѣ ноздри на безгрижнитѣ друмници боровия въздухъ, напоенъ съ аромата на окосени ливади и безброй горски цвѣта.

Ето ни на билото при могилата св. Спасъ. Отъ тукъ изпратихме прощалень поздравъ на Пирдопъ.

Долу въ долината се жпѣше въ слънчева позлата чистичкъ и приветливъ градецътъ, задъ него тихото и идилчно поле, а на края хоризонтътъ се извиваше отъ Великата планина. Балканътъ отъ тукъ се вижда въ едно протежение отъ близо 50-60 клм. Отъ в. Веженъ до в. Баба се редятъ множество върхове: Балванъ, Паскалъ, Косица, Разбой, Свищипласъ — все стари познайници.

А тамъ онази седловина, западно отъ Свищипласъ, е Кашана. Тамъ шосето за Етрополе прехвърля Балкана.

Весело и спокойно се живѣе въ тази тиха и китна долина.

— — — — —

Слънцето се бѣше изправило много високо на небето, когато прекрасната до-

лина на р. Тополница, обградена отвсѣкжде съ гори, остана далечъ подъ насъ.

А тамъ високо, забулени отъ столѣтници-буки, сж „Дражилъ“, „Мухча“, „Дѣдова Лалова поляна“ — целъта на нашия излетъ.

Долу Тополница се влочи като сребърна лента, губи се подъ нависнали върби, пакъ се показва, вие се като змия и изчезна бързо въ стръмнитѣ тѣсенини.

Макаръ и не много голѣма рѣка, Тополница още отъ дълбока древностъ е влѣзла въ историята. Тракитѣ сж я наричали Баргусъ, славянитѣ — Ибъръ, турцитѣ — Кузлу дере (Усойничава рѣка!), а името Тополница е вече по-ново наименование.

Съ много събития е свързана тази долина. Твърди се дори, че по течението ѝ е минавалъ старъ пѣтъ. Многого развалини отъ крепости, останкитѣ отъ изчезнали стари селища, могилитѣ, потвърждаватъ предположението, че въ древността тукъ е кипѣлъ животъ.

Пѣтътъ отъ Пирдопъ до тукъ обикновено се взема за единъ часъ. За долината на Тополница може да се отиде по безброй пѣтища. Баирътъ е набразденъ като старческо чело отъ г.теки и пѣтища. Достатъчно е да тръгнете по нѣкоя пѣтека, която да ви изведе на билото, и отъ тамъ — спускайки се надолу, право на югъ — все въ Тополница се стига.

Искате ли, обаче, да отидете въ Гюдова-лъка, ще минете непременно презъ едрата борова гора, ще се изкачите на могилата св. Спасъ, отъ тамъ, все по билото, ще заобиколите Русинъ-долъ и ще се озовете въ подножието на Табиитѣ (старъ турски редутъ), но нѣма да се изкачвате по тѣхъ. Отъ гукъ, впрочемъ, много добре се вижда долу Тополница и ливадитѣ на Гюдова-лъка. Слизайте тогава право надолу — непроходими мѣста нѣма. Така слѣзохме и ние, на групи по двама-трима, тичайки надолу.

— Не тичайте, ще се изморите — провиква се водачътъ, ала можешъ ли спрѣ младостъта.

Долу се събрахме пакъ; пѣтищата водятъ все на едно мѣсто — въ Тополница. Предстоѣше ни да минемъ на отсрещния брѣгъ. Понеже тукъ Тополница нѣма мостъ, събухмe се и преминахмe рѣката. Въ този топълъ лѣтень день съ усилия устояхмe на изкушението да не се гмурнемъ въ хладнитѣ струи на Тополница.

Отдохмe на Стоичковото кладенче. Престѣпление е да дойдешъ до тукъ и да не пиешъ вода отъ този животворень изворъ.

Малко отидохъ на тучната зелена морава. Каква морава? — Това сѣ лежи отъ цвѣтна градина. Момичетата се спустнаха да бератъ цвѣтя.

Къмъ Дражилъ.

Хайде за Дражилъ! Пристѣгаме раницитѣ и трѣгваме.

Катеримъ се по източния дѣлъ на дѣбовата гора Дандана, а раницитѣ тежатъ.

Насреща, на фона на гората, се бѣлѣятъ зидовѣтъ на Калето — навѣрно развалини отъ старобългарска крепостъ — тамъ е царството на кокичетата. Въ раннитѣ дни на пролѣтъта, когато земята, освободена отъ сковаващата я ледена покривка, разгърне недрата си за топлото пролѣтно слънце, околноститѣ на калето побѣляватъ отъ кокичета.

Ние не търсихмe пѣтя, той е малко по на изтокъ отъ Стоичковото кладенче;

Долината на р. Тополница

Снимка Цанко Ил. Цановъ

Да се изтегнешъ, така, въ ливадитѣ край Тополница, че да ти замирише на мащерика, на здравецъ, на овчарски босилекъ и на какви ли не цвѣтя, пеперудитѣ да прелитатъ волно надъ тебе и ти да лежишъ примижалъ и да слушашъ пѣсенята на птичкитѣ, на щурцитѣ, бръмченето на безчетъ мушици и бръмбирчетата, да се унасяшъ отъ плискъ на рѣката, отъ шепота на листата, отъ рѣмона на поточето край тебе . . . Стига сме превъзнасяли само голитѣ приоблачни гърхове. Тѣ иматъ, безспорно, неизчерпаеми прелести, криятъ непожѣтнати гайни, но гората, цвѣтнитѣ горски поляни, нѣматъ ли ? . . .

катеримъ се безъ пѣтека право нагоре.

— Като изкачимъ този хребетъ, горе, по билото, върви коларскиятъ пѣтъ, който води за Дражилъ — обяснява ни водачътъ.

На единъ дѣхъ изхвъркнахмe изъ гѣстака и навлѣзохмe въ тѣсния и изровень пѣтъ, който криволичи и се провира подъ сплетенитѣ клонаци.

Стрѣмно е, доста стрѣмно дори, ала никой не се вада. Чакъ въ подножието на Дражилъ направихмe малка почивка. Нѣколко весели смѣшки, закачки и хайде пакъ на крака.

Изровениятъ коларски пѣтъ се шири, стана по-сложенъ — изминали бѣхмe вече

голѣмата нанагорница. Навлѣзохме въ сѣнчеста естествена алея, образувана отъ високи джбови дървета, които свеждатъ тежки грани, обрасли въ мъхове и самодивска къса. Следъ нѣколко лжкатушения предъ насъ грѣйна весела слънчева поляна, обрасла съ цвѣтя.

А въздухътъ? — Въздухътъ — горски, чистъ, свежъ, наситенъ съ сладъкъ упоителенъ дъхъ на медъ; дишай колкото искашъ, дишай до насита.

Това е поляната Дражилъ. Поляна, като всѣка горска поляна — прекрасна! Ширнала се по плешивото теме на единъ горски хребетъ, който се отклонява отъ централното било на Срѣдна гора къмъ северъ. Отъ изтокъ, отъ северъ, отъ западъ — гѣсти лесове: джбъ, букъ, смѣсени съ габъръ, цѣръ, лѣска. А насреща, право на югъ, се е издигнала отвесно, каточе ще се струполи върху насъ, едра букова гора. Тамъ е вече Мухча.

Вървимъ по поляната къмъ колибата на дѣдо Иванъ Дражиллята.

Слънцето бѣ клюмнало на западъ, когато съ пѣсни, глъчъ и провиквания смутихме тишината на китната поляна и спокойствието на нейния саможивъ обитателъ. Вдигахме голѣмъ шумъ, бѣхме весели, защото бѣхме изпълнили първия етапъ на нашия излетъ. Та ние бѣхмѣ вече срѣдъ гората, ние сме на Дражилъ.

Дѣдо Иванъ излѣзе, погледна ни смянъ, усмихна се добродушно и най-напредъ ни запита:

— Какъ можакте да доведете тия женура тукъ? Ами довечера кжде ще ги настанимъ за спане? — И после добави: — Вие сигурно сте жадни, чакай да ида да гребна малко водица.— Дигна кобилицата съ два менци, метна и бѣкала на рамо и по стрѣмната пѣтека изчезна надолу изъ гората. (Срѣдна гора е въобще по-безводна. Тукъ изворотъ се броятъ на прѣсти и дори всѣки има свое име. Въ Балкана, вижъ, е друго — тамъ извори, ручеи, наждето се обърнешъ)

Жилището на дѣдо Иванъ се състои отъ една доста широка колиба, край нея друга за добитъкъ и единъ навесъ за

плѣвня. Наоколо сж нивитѣ и градината му и това е всичко.

Отъ дълбока старина родътъ на дѣдо Иванъ се е установилъ да живѣе тукъ, като построили изпърво само стрѣха за добитъка — скотовѣдци били. Поради дългото стоене тукъ, въ града ги наричаха Дражиллиитѣ, а дѣдо Иванъ, който е последенъ обитателъ на тѣзи горски емоти, бѣ познатъ подъ името Иванъ Дражила. Той е вече къмъ 70-80 годишенъ, а може би и повече. Роденъ е, навѣрно, тукъ, тукъ е протекълъ и цѣлиятъ му животъ — самотенъ и еднообразенъ. Той не се е и женилъ. Въ града рѣдко идва, макаръ че иматъ и тамъ къща.

Сѣнкитѣ се удължиха и разшетеха по тучната рудина. Свечеряваше се вече и ние побързахме да устроимъ своя бивакъ. Установихме се въ горния край на поляната, въ сѣседство съ една могила. Избрахме тази височина, защото отъ нея се откриватъ незабравими гледки. (Тукъ се намиратъ още нѣколко могили, които сж, безспорно, признаци, че тѣзи мѣста сж били обитавани още въ древността)

Стоишъ на могилата и гледашъ. Главата ти е леко замаяна отъ упоителния горски хладъ, въ който едва се долава горчивиятъ ароматъ на равнеца и дѣха на дивия джоджанъ. Насреща върховетѣ на Балкана сж се притаили подъ пухкави бѣли облаци и нищо не издава тѣхнитѣ тайни помисли.

На западъ въ далечината, надъ голитѣ старопланински върхове, слънцето, склонило на заникъ, е устроило цѣла феерия. Жълти, оранжеви, червени, виолетови свѣтлини се преливатъ въ най-нѣжни нюанси. Отдалече нѣкъде едва долита до слуха мелодичната пѣсенъ отъ звънчетата на прибиращитѣ се отъ паша стада. Зашумѣха дървеса и вейки — гората поде своята волна пѣсенъ . . .

Опияненъ отъ прелеститѣ на тѣзи наситени съ божественъ чаръ гледки въ кадийания здрачъ на угасващия день, азъ се отправямъ къмъ думналия грамаденъ огнь.

Хайдушки огънь, пѣсни за младостъ и воля, спомени за славни дни, лихомъ отлетѣли презъ вѣковетѣ, приказки на вѣковни букаци и тъмни усой — нощъ въ гората.

Край огъня дѣдо Иванъ подхвана своя разказъ. Предъ зѣпналитѣ туристи той раздипляше страницитѣ на своя страненъ животъ. Като чудака стъ нѣкакъвъ другъ, непознатъ свѣтъ, той ни разкриваше съ простота и искреностъ своето минало, пълно съ своеобразни тре-

пети, вълнения и тревоги и пропито отъ проста и първична философия, далечна, много далечна на нашия електрически вѣкъ.

— Дѣдо Иване бе, запита нѣкой, не ти ли омръзна това мѣсто, кждето си прекаралъ почти цѣлия си животъ?

— Какъ ще ми омръзне, та то е всичко за мене въ този свѣтъ.

Разказва ни той за страхотнитѣ зимни нощи, за воя на буритѣ, за дивитѣ звѣрове, които налитали по него. Рева като

Бабини хурки
Сн. Ив. Караджовъ

еленъ, като срѣндакъ, като кошута, като мечка, ви като вълкъ. Какви ли не пре-
междия не е прекаралъ той тукъ, далече
отъ хората, срѣдъ гората и самъ, съв-
семъ самъ. Истински горянинъ и чудакъ.

Надъ главитѣ ни бѣше се разтлало
тъмносиньото небе, изпъстрено съ звез-
ди, между които, като царица, шествува-
ше тържествено бѣлата луна.

Стоя самъ на могилата въ тази тиха
звездна нощъ, въ която ти е така леко,
така леко. Наскоро е облѣната въ сре-
бърна свѣтлина поляна, а по-далечъ —
гората. Гората, която заживява своя но-
щень животъ, пълненъ съ страхотна тайн-
ственостъ.

Малкитѣ перкати пѣвци пѣха и стих-
наха. Щурецътъ и той спрѣ своята едно-
образна пѣсенъ.

Тишина — особена тишина. Тихо, са-
мотно, никой нѣма наоколо, а чувству-
вашъ, че нѣщо диша, трепги, живѣе —
нѣкакъвъ непознатъ свѣтъ.

Човѣкъ вижда себе си тѣй малъкъ, тѣй
нищоженъ тукъ горе, всрѣдъ величе-
ствената самота на гората. Издигатъ
така високо, толкова близу до небето,
каточе чувашъ въ унесъ нѣкакви шумове,
които идватъ отъ звездитѣ, и съ трепетъ
чувствуваашъ дѣха на Бога.

Сивъ облакъ постепенно застигна лу-
ната, закри я бавно, бавно. Наоксело при-
тъмнѣ . . . въ полусънница едва се до-
чува само тихиятъ и загадъченъ шепотъ
на гората.

Въздухътъ е хладенъ, небосводътъ из-
бледнява, тайнственитѣ сѣнки изчезватъ,
предметитѣ ставатъ все по-ясни и по-
ясни. Луната отдавна се е скрила задъ

кждравитѣ горски върхове, звездитѣ сѣ
изгубили своята свѣтлина, развидѣля-
ва се.

Дочува се хорътъ на славентѣ. Сгуше-
ни въ китнитѣ скути на горскитѣ гѣста-
ци, тѣзи скромни пѣвци подхващатъ
най-свършенитѣ химни на любовта.

Сутринтъ много рано ние се сбогу-
ваме съ дѣдо Иванъ. Предния день се
снимахме за споменъ. Още не мога да си
простя грѣха, че обещахъ да му изпратя
снимки и забравихъ, а презъ следващата
зима той почина. Погребяха го тамъ, въ
неговото царство, край любимия му из-
воръ. Единственъ самотниятъ дървенъ
кръстъ издава мѣстото на неговия забра-
венъ гробъ, който никой не прелива.
Надъ него не се разнасятъ кадения отъ
тамянъ, молитви не се пѣятъ . . .

Когато духътъ на незабравимия
Ваньо*) витае въ моитѣ спомени, азъ не-
волно си спомнямъ и фигурата на този
чуденъ горски старецъ.

Пастиритѣ бѣха разтирили стада по
тучната и росна рудина. Газена отъ сто-
тицитѣ крачета на кроткитѣ овчици, ма-
щериката бѣ наситила въздуха съ при-
ятната си миризма.

*) Иванъ Г. Филиповъ отъ гр.
Пирдопъ, единъ отъ най-ревностнитѣ чле-
нове на дружеството ни. Призованъ ту-
ристъ и водачъ, вѣренъ другаръ до са-
можертва, незабравимъ и забавенъ съ-
беседникъ. Почина следъ продължител-
но боледуване презъ зимата на 1936 г.,
далечъ отъ роднитѣ балкани, които така
беззаветно обичаше.

Пирдопскитѣ туристи вѣчно ще носятъ
въ сърдцето си спомена за него.

Богъ да го прости!

(Следва)

Бъло мълчание

Снимка Л. Стамболски

ЛАВИНАТА

Л. Стамболски

Нощ — мрачна, студена и зловеща като преизподня.

И самитъ домакини не усѣтиха кога се измъкнахме изъ тѣхната гостоприемна хижа, изпратени отъ страшния лай на кучето. Прекосваме пуститѣ улици на малкото рилско селце, ухаещо отъ токущо цѣвналитѣ клони на планинската пролѣтъ, и поемаме каменната пѣтека на планината. Две тайнствени сѣнки съ души, обзети отъ неудържимия копнежъ къмъ висинитѣ. Вървие мълчаливи; са-

мо тътенътъ отъ нашитѣ стѣпки и звънътъ отъ желѣзния пикелъ събуждатъ дивата пѣтека на мрачната планина. Моята любимѣ, самотна пѣтека . . .

Въ душата ми оживяватъ споменитѣ за ранната младостъ: стотици пѣти моитѣ желѣзни стѣпки сѣ кѣнтѣли по нея, азъ познавамъ всѣко камъче, всѣки завои, всѣки ручей наоколо . . . По нея първи пѣтъ азъ съмъ възлѣзълъ надъ мрачнитѣ долини на хората, тя ме е първи пѣтъ отвела въ приоблачното царство

на Бога — принебесният чертози на красотата . . . Тамъ, изведенъ отъ нея още като безгриженъ юноша, азъ съмъ обручилъ завинаги душата си съ душата на вѣчната планина, отъ тогава до днесъ тя е живѣла неизмѣнно въ душата ми — като свѣтла стълба къмъ гранитниятъ олтари на слънцето, безмълвието и свободата . . .

Като призвездни амвони на запусѣлъ храмъ мълчатъ надъ насъ страхотниятъ върхове, забулени въ сѣнь. Само дълбоко нѣжде подъ насъ, въ бездънниятъ въртопи на своитъ каменни водоеми, тътне рѣката, сякашъ пригвозденитъ скали отправятъ въ последна изнемога своитъ ридания срѣдъ непрогледния мракъ на нощта. Мистиченъ, вѣковенъ рилски лесъ . . . Самотната планинска пѣтека ни води надъ тайствени скали, срѣдъ потайни самодивски дебри, край клокочещи води. Пролѣтътъ е събудила съ топли ухания леденитъ дебри на планината, като въ сѣнь пѣятъ наоколо, съ игриви и радостни пѣсни, отключенитъ кристални ручей . . .

Вглѣбени въ себе си, мълчаливи и замислени, ние неусѣтно прекосваме дивата долина на Бистрица, минаваме плахи надъ клокочещата пасть на водопада и поемаме по стрѣмнитъ прѣспи къмъ висинитъ. Почва бавно да се разсѣмва. Презъ клонитъ на заснѣженитъ гиганти дървега започва да се очертава мрачниятъ тронъ на Черни-врѣхъ, цѣлунатъ отъ първитъ зари на утрото. Следъ мигъ пролѣтното рилско утро залива съ лазурна ведрина долината на Мала-рѣка и потапя въ бѣли сияния заскреженитъ, приказно-бѣли покои на Богдаитъ и Самодивецъ. Вървиме захласнати отъ възторгъ. Наоколо единъ вълшебно-приказенъ, омагьосанъ свѣтъ, изтъканъ отъ легенди и сѣнни видения, започва да оживява. Скоро надъ Хайдушки камъкъ изгрѣва и слънцето, срѣдъ хороводъ отъ разкѣсани облаци. Утрото е пленително . . .

Следъ нѣколкочасово уморително изкачване изъ дивата стрѣмнина нашитъ неспокойни сѣнки излизатъ победно надъ

мрачниятъ дебри на самодивския лесъ, прекосващъ въ стрѣмни зигзаги заледе-нитъ тераси на Пашаница, и спиратъ уморени предъ страхотнитъ бездни на Градинскитъ езера. Посрѣща ни леденъ, ураганенъ вѣтръ. Ние сме отново въ своята приоблачна родина, гранитно царство на буритъ и безмълвието . . .

Като гигантски жертвени клади, обградени отъ разбунтувани облаци, стѣрчатъ надъ бѣлитъ пропасти високо въ небето Поличитъ, съ гранитнитъ си непристъпни скали. Свирепиятъ планински вѣтръ, понесѣлъ цѣли грамади отъ развихрени облаци, врѣхлита съ бѣсна яростъ въ гранитнитъ стени на тѣхнитъ приоблачни тронове, вие свирепо и диво надъ безднитъ на езерата и тътне съсъ страховито бучене къмъ долината на Бистрица. Гледката е опияняваща . . .

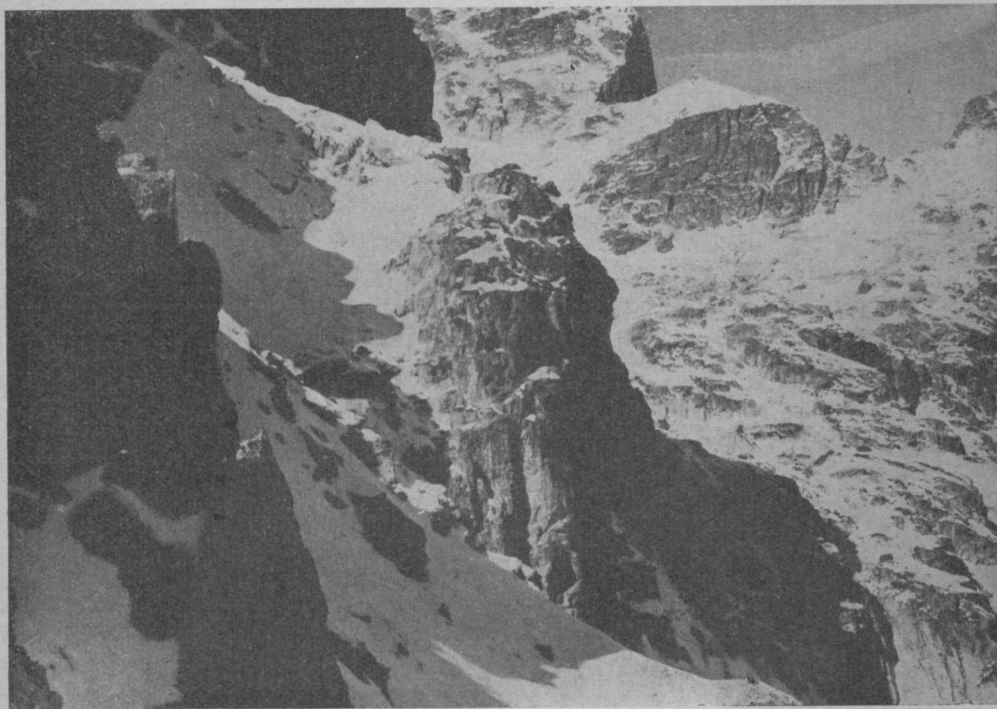
Съ бързи стѣпки азъ се спускамъ по отвесната стена въ бездната на първото езеро. Приятелътъ ме последва. Ние ставаме доброволни пленници на бурята . . . Наоколо е бѣлъ адъ. О, любимо царство на бури и облаци, ти си открило душата ми съ бѣсната пѣсень на вихритъ и съ дивата упоая отъ чара на твоитъ неземни, пленителни свѣтове . . . Азъ съмъ отново у дома си, обзетъ отъ вѣчното съзерцание, душата ми трѣпне отъ радостъ — демонично тържествуваща . . .

А стихийни вихрушки играятъ съ облаци снѣгъ по скалитъ, виятъ диво и заглушително край нашитъ тъмни сѣнки и свирятъ стогласи, бѣсно препускащи наоколо. Огромни облачни завеси, като вълнитъ на стихийно понесенъ океанъ, обграждатъ свирепи гранитната твърдъ, забулватъ въ непрогледна тайна гордитъ каменни чела, после, разкѣсани отъ свирепия вѣтръ, разкриватъ за мигъ небесния тронъ на нѣкой гранитенъ истуканъ, за да го скриятъ отново въ безплътнитъ си хаосни сѣнки. Предъ очитъ ни се разкрива грандиозната драма на висинитъ.

Цѣли часове ние скитаемъ изъ леденитъ пропасти на погребанитъ отъ зимата езера, възлизаме отъ тераса на тераса,

пригръщани отъ свирепия вѣтръ, пробѣгваме плахи край леденитѣ стени на гранитнитѣ жбери, обрадени отъ фучащитѣ наоколо мъгли, спираме за мигъ, за да поемемъ дѣхъ и следъ това отново трѣгваме изъ бѣлитѣ пропасти, срѣдъ бушувания леденъ хаосъ, смъртно омагьосани отъ демоничната красота на бурята. Отвреме навреме слънцето наднича презъ разкъсанитѣ мъгли, хвърля надъ зѣщитѣ подъ насъ ледени върто-

върху гранитнитѣ стени, смъртно агонизиращи подъ бѣснитѣ камшици на вѣтра . . . После надъ скалитѣ се понася вихренъ хороводъ на лудо танцуващи призраци, родени отъ хаоса на бурята, едни отъ тѣхъ стремглаво изчезватъ въ зиналитѣ пропасти на езерата, а други, гонени яростно отъ вихритѣ, се връщатъ отново горе на кървавъ приченесенъ пиръ и допиватъ жадно своитѣ облачни потири . . . Молитвени сѣнки смирено ко-

Чертозитѣ на Орловецъ

Снимка Л. Стамболски

пи скитащитѣ низвергнати сѣнки и мигновено изчезва срѣдъ бушувания наоколо ураганъ. Всѣки мигъ картината се измѣня . . . Сякашъ нѣкакъвъ неземеиъ, всевластенъ духъ, носенъ отъ вѣтроветѣ по върховната повеля на Небесния Властелинъ, дърпа безплътната облачна завеса, предъ вледенявания ни погледъ се разкрива картина отъ Дантевия Адъ — приковани грѣшници увисватъ ридяещи

лѣничатъ предъ страхотнитѣ скали като предъ нѣкакъвъ божественъ олтаръ, мистично унесени въ бурнитѣ пѣснопѣния на своята неземна литургия, . . . вѣтрътъ разгонва мъглитѣ, надъ зловещитѣ скали, небето запалва бледи сияния — непристъпнитѣ жбери сѣ свѣтли тронове на слънцето, победно тържествуващи надъ мрачитѣ преизподни на внезапно родената срѣдъ облацитѣ нощъ . . .

Вървиме като омагьосани. Наоколо е страшен ураган. Изнеможели от борбата с бурята, ние едва пристъпваме. Но опияняващата красота на висините и демоничната симфония на бурята пълнят душата ми с магически сокове, дивата ми скитнишка душа тръпне от безумие, аз бих желал (Боже, защо не си ми дал криле?) като вихрена птица или като бурен планински облак да се понеса, ведно с разбунтуваните първични стихии, над гранитната вечност; под моя буреносен бъг да тъннат небе и земя и горе сред облачния хаос жадният ми дух завинаги да се утоли от безсмъртния миг на върховната свобода . . .

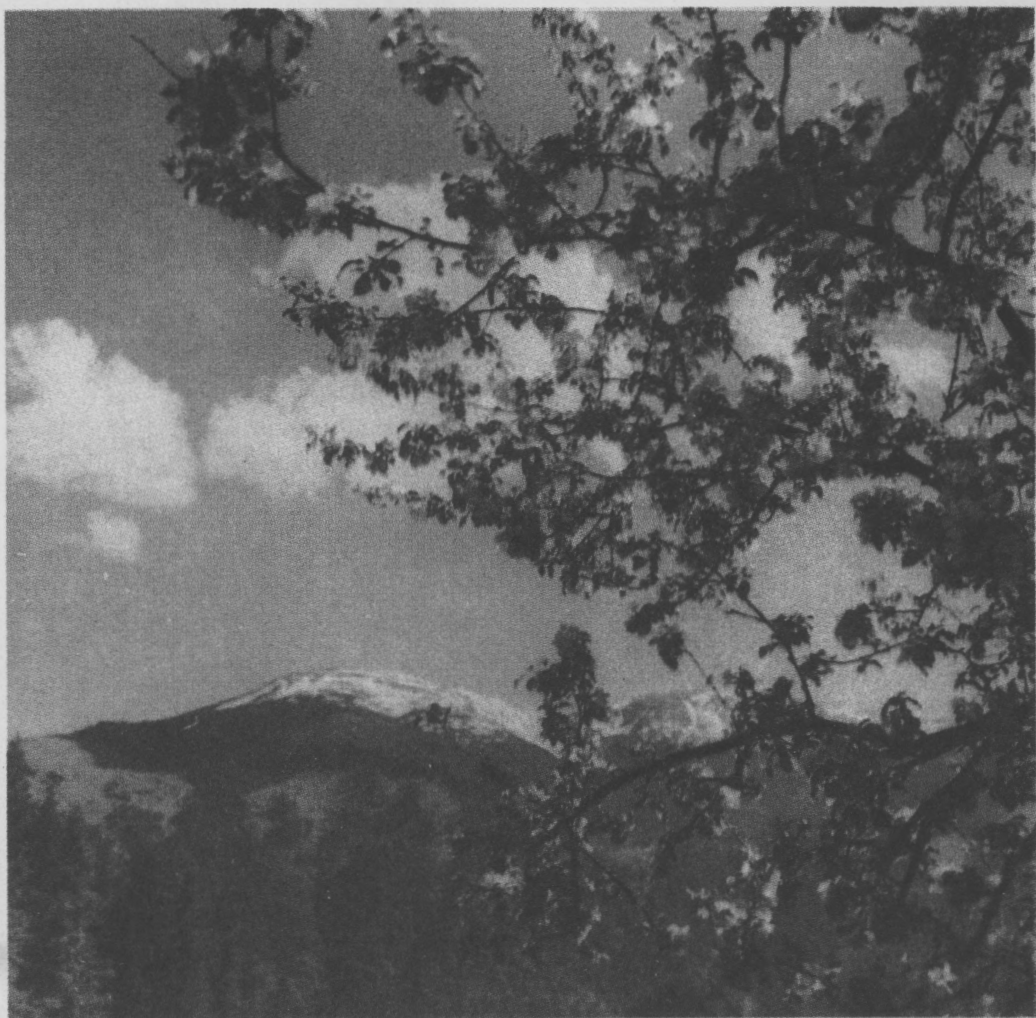
Над Черното езеро картината е друга. Като изглежда адски кратер изригват бѣсни мъгли, вѣтрът ги подема с страшна сила и носи с сатанинско фучене над гибелната пропасть. Вихрушките заглушително свирят, разтворили адски гърла, планинското ехо в безутешни стенания отеква над скалите, тътне заедно с вихрите към висините и замира в глухи вопли към долината на Бистрица. Да отидем в Калинино езеро е невъзможно. Решаваме да слезем направо през скалите в долината на Бистрица. Обръщаме се за сетен път и хвърляме прощален поглед към висините. Съболезнена мъка аз откъсвам очите си от своята приоблачна светая светих и гонен от вледеняващите вихри на бурята повеждам приятеля по ледената стена на зиналата под нас бездънна пасть. Пѣсенята на пикела се смѣсва с острия писък на яростния вѣтрѣ, мъгли и вихрушки в адски тътен се носят под нас. Гледката е страхотна. Слизаме по един отвесен улей, стѣпка по стѣпка, цели настрѣхнали. Нѣколко зигзаги по отвесната стена, нѣколко десетки удари на пикела и ние се спираме в смъртна безизходност, обградени отвсѣкѣде от бѣсно-фучащи мъгли. Обръщам се нагоре. От сѣнката на приятеля ми нѣма и следа. Само съскащи водопади от

снѣг вѣхлитат върху менѣ, посипват ме цѣл и чезнат срѣд мъгливия хаос под краката ми. Време за губене нѣма. Пикелът запѣва отново своята пѣсен, заглушена от острия писък на вѣтра. И от един път страшен вик „лавина-а-а“ от приятеля ми разтѣрва воя на бурята, заглушен от внезапния трѣсък на сгромолясващи се скали. Рѣцет ми изпускат же лѣзния пикел, аз се обръщам ужасен нагоре: през разкѣсаните над нас мъгли една огромна тераса от снѣг с адски трѣсък се откѣтва от скалите, блѣсва приятеля ми в близки г скали и с страшна сила вѣхлита върху менѣ. Докато се опомня, цѣлият улей се раздвижва под краката ми и само след миг откѣртените бучащи маси снѣг с адски вой ме понасят надолу. Ужас и смърт. Тѣмните околни скали се завъртват мигновено срѣд нѣкакъв бучащ крѣговрѣт и изчезват от погледа ми . . . Какво стана? . . . Приятелѣт? . . . Адски трѣсъци и бучене . . . Прости . . . завинаги . . . Цѣли скали летят срѣд страшния крѣговрѣт . . . Проклятие . . . Гибел . . . Бѣла смърт . . . Всичко наоколо бучи и се носи в непрогледен хаос . . . Майко, . . . света . . . планина . . .

Огромните бучащи маси ме носят главоломно надолу, лудо премѣтат и блѣсват в ледове и скали, с страшна сила ме хвърлят в въздуха — нѣколко мига аз се нося над страшна пропасть, заградена отвсѣкѣде с страшни скали, бѣсно фучащите снѣжни грамади скригат пропастьта от очите ми, всѣки миг ще бѣда разбит в кѣсове, после всичко наоколо изчезва срѣд буря от трѣсъци и бучене в мрака на непрогледен, гибелен ад . . .

— — — — —

Гробна тишина. Виждам се потрупан отвсѣкѣде с ледени грамади. Аз съм жив погребан. От лицето ми струи кръв. Поемам въздух. Прави нечовѣшки усилия да се помръдна. Напразно. Над мене лежи сякаш цѣлата

ПРОЛѢТЬ ВЪ РИЛА

снимка Д-ръ ИЛИЯ МИНОВЪ

планина. Вслушвам се. Дълбоко нѣкѣде подъ менѣ клокочатъ заключени води на потрупанѣ ручей. Събирамъ последни сили. Цѣлото ми тѣло трепери отъ ужасни болки. Нѣкаква кипаща вълна отъ скрити сили нахлува въ жилитѣ ми. Отмѣствамъ гърдитѣ си отъ тежестѣта на леденитѣ отломѣци, пригърбвамъ се въ образувалата се малка ледена пещера и съ всички сили псвдигамъ тежкия надгробенъ сводъ. Нѣколко сврѣхчовѣшки напѣна, тежкитѣ снѣжни маси се раздвигватъ и между тѣхъ блѣсва кѣсѣ отъ облачния небесенъ сводъ. Размѣствамъ огромнитѣ блокове и подавамъ глава надъ лавината. Първата ми мисълъ е за приятеля. Уви! Надъ хаотично разхвърлянитѣ снѣжни грамади владѣе страшна пустота. Следъ сврѣхчовѣшки усилия, цѣлъ измокренъ, раненъ и изпокѣсанъ, сѣщински мъртвецъ, азъ се измѣквамъ изъ ледената гробница като възкрѣсналъ и на нѣколко десетки крачки встрани на лавината намирамъ приятеля да се измѣква изъ леденитѣ лапи на бѣлото чудовище. Спасени по чудо! Въ погледитѣ ни, предъ смъртна уплаха, проблѣсва радостѣта отъ избавлението. Наоколо цѣлото дере е затрупано отъ лавината. А надъ насъ е надвесенъ страхотенъ улей съ ледени водопади, сковани срѣдъ отвесни заснѣжени канари. Високо нѣколкокостинѣ метра горе срѣдъ фучащитѣ облаци се губятъ скалитѣ, откъдето ни е повлѣкла лавината. Като далечно ехо до насъ достига само страшниятъ вой на бурята, тѣтнеща злобно по висинитѣ. Изтощени и бледи, съ очи уморени отъ напрежение, ние се измѣкваме бавно, сѣщински призрази отъ ада, изъ леденитѣ гробници на безмѣлвнитѣ снѣжни грамади, прескачаме по ледени мостове пѣнестата рѣка и намирайки пѣтеката, трѣтѣваме бавно надолу, срѣдъ многоцвѣтни губери, постлани цѣлитѣ отъ току-що цѣвнали минзухари. Чувствайки страшна умора и ужасни болки по тѣлата, неможейки повече да вървимъ, ние хвърляме раницитѣ край пѣщъ кристаленъ ручей и сѣдаме като пребити на

зеления губеръ, между прекраснитѣ пролѣтни цвѣтя, съ погледи блуждаещи къмъ висинитѣ. И като по даденъ знакъ бѣсно фучащитѣ развихрени облаци надъ непристѣпнитѣ канари, кѣдето презъ снѣжни вихрушки минаха нашитѣ скитнишки стѣпки, отведнажъ изчезнаха възбогъ задъ мрачнитѣ зѣбери, бурята внезапно довърши своята заглушителна, стихийно бучаща симфония, като ревъ на умиращъ титанъ замира нѣкѣде изъ планинския свѣтъ тѣтнещото ехо, а залѣзващото слънце съ кърваво догарящи пламѣци запалва планинскитѣ върхове. Засияватъ тържествуващи бѣлитѣ висини високо въ небето, срѣдъ блѣсналитѣ лазури — горди и царствени, като неземни жертвеници на Божията красота.

Изправямъ се бавно срѣдъ многоцвѣтния губеръ, заставамъ благоговейно като въ храмъ и гледамъ омагьосанъ. Не е ли тази слънчева усмивка свѣтло възмездие за преживѣния ужасъ или майчина отплата за безграничната наша любовъ къмъ родната планина? . . . Или планината въ последния мигъ на своя вихренъ празникъ реши да открие предъ жаднитѣ ни души своето слънчево откровение? . . . А слънцето — огромно огнено сияние, слиза бавно и тържествено срѣдъ развихренъ океанъ отъ запалени облаци и последнитѣ му огнени привети багрятъ съ кървави петна снѣжнитѣ чела на върховетѣ, непристѣпнитѣ гранитни скали, зеления губеръ, пѣтеката, озаряватъ лицата ни и блѣсватъ въ нашитѣ уморени очи . . .

Вглеждамъ се продължително нагоре и въ този молитвенъ вечеренъ мигъ на каменна самота и планинско откровение, като никога до сега, планината ми се вижда по-божествено красива и сродна до душата ми, по-грандиозна и непристѣпна, животътъ по-хубавъ и мамещъ, а каменната планинска пѣтека, прекосваща многоцвѣтнитѣ пролѣтни губери, осѣяна съ подранили цвѣтя и губеща се нагоре къмъ приоблачнитѣ висини — слънчева стѣлба къмъ Божията предвѣчностъ . . .

НОЩЬ НА ПЛАНИНАТА

Въ паметъ на всички, които
сме срѣщали по върховетѣ, а
сега сж преминали Отвѣдъ.

„Остани съ насъ, защото де-
нѣтъ преваля . . .“

Лука, гл. 24, ст. 30

Днесъ ние живѣемъ смазани отъ на-
шето мѣчително еднообразие, загубени
въ грубо и бездушно машинизирано съ-
ществуване, почти обърнати въ автома-
ти, които работятъ, ядатъ и спятъ. Но
има дни, когато се селваме. Странно про-
звучалиятъ акордъ отъ нѣкоя симфония,
нѣколко стиха, отдавна четени и отново
припомнени, преживѣното въ самота съ-
зерцание на планината, сж накарвали да
заговорятъ въ тебе отдавна забравени
гласове. Очитѣ ти за мигъ се отварятъ,
за да видятъ отново ония свѣтове, за
които едва си запазилъ бѣгли спомени
отъ времето на юношескитѣ блѣнове.
Тия, които бродятъ сами по планинитѣ,
носейки съ себе си човѣшката си мѣка,
добре познаватъ тия моменти, когато от-
веднажъ душата се пробужда и понечва
да се слѣе съ планинската нощъ, съ мо-
крата разкисната земя, бихъ казалъ съ
думитѣ на Каспровича, съ „тѣжгата на
Всемира“. За такава една февруарска
нощъ, прекарана на планината, пиша и
нека това бжде не само поменъ за
двамата, които така жестоко и неочаква-
но ни бѣха отнети, но и за всички знай-
ни и незнайни другари, които сме срѣ-
щали по планинитѣ, а сега сж преминали
„Отвѣдъ“ . . .

Сѣботенъ следобѣдъ. Ти си дошелъ
отъ далечъ, за да прекарашъ свободния
си день въ планината. Идвайки отъ гара-
та, за мигъ само срѣщашъ погребално
шествие. Вѣнци, носени отъ авиатори,
после единъ ковчегъ и много, много
хора, по лицата на които личи тѣжа.
Всичко това става толкова бърже, че до-
като се опомнишъ и свалишъ шапка, ше-
ствието е отминало. Вали дъждъ. Рѣдка,
сива мъгла пълзи по мръсната смѣсица

отъ снѣгъ, каль и сажди и мокри нѣкол-
ко прѣсно разлепени некролози.

Странно нѣщо е човѣшкото сърдце.
Съ години живѣешъ и работишъ съ хо-
ра, които ти сж страшно чужди и далеч-
ни, каточели никога не си ги познавалъ.
А имашъ близки другари, за които че-
сто съ месеци не си спомняшъ. За други,
които виждашъ рѣдко и случайно, често
не знаешъ почти нищо и, въпрѣки това,
ги чувствувашъ близки, като частица отъ
твоето „азъ“. Не е ли за това, че случа-
ятъ те е накаралъ да изживѣешъ съ
тѣхъ мигове на съзерцание на „Вѣчного“
и „Отвѣдного“, било изправени предъ
тайната на планината, било предъ нѣкое
отъ майсторскитѣ творения на изкуство-
то? А когато загубишъ нѣкого отъ тѣхъ,
чувствувашъ празнота. Загубилъ си го,
и чакъ тогава разбирашъ, че ти е билъ
близъкъ.

Така си мислишъ сега, докато се из-
качвашъ на планината, самъ въ нощта,
подъ ледения дъждъ, който пронизва
до кости, подъ бѣснитѣ напори на вѣ-
търа, който иска да те накара да колѣ-
ничишъ по тая кална, разкисната земя,
по тия разкѣсани парчета ледъ и снѣгъ.
Вървишъ, а пѣтътъ сякашъ нѣма край.
И никога самотата не ти е тежала по-
вече. Никога образътъ на загубеното ти
завинаги огнище не е билъ по-далеченъ
и по-мѣчителенъ. Сега къмъ твоята мѣ-
ка се прибавя и тѣжа по оня, който оста-
на въ Рила, и по другия, когото погре-
баха едва преди нѣколко часа. Но какво
значи една нова капка къмъ това море
отъ скръбъ, което си събралъ въ сърд-
цето си? Вървишъ въ тая адска нощъ
подъ бѣснитѣ пристѣпи на вѣтъра и
джда, спѣвашъ се въ камѣнитѣ, под-

Пролѣтни върхове

Снимка Д-ръ Ил. Миновъ

хлѣзвашъ се и падашъ изъ калната урва, но не спирашъ. Мислишъ за покойнитѣ и отведнажъ чувствувашъ, че ти е станало по-леко. Каточели нѣкой е трѣгналъ редомъ съ тебе и ти помага да носишъ мѣката си. Ти бѣше самъ и не си вече самъ. Скѣпи образи те следватъ. Не чувашъ нито стѣпкитѣ имъ, нито думитѣ имъ. Не виждашъ лицата имъ, но знаешъ, че това сѣ „Тѣ“, ония отъ отвѣдния миръ, които сѣ споменитѣ ти те следватъ изъ тежкия пѣтъ. Нима може смъртъта да ти ги отнеме? . . .

Дѣждѣтъ се е обѣрналъ въ снѣгъ. Ледени игли се набиватъ въ лицето, въ очитѣ, и вече вървишъ като слѣпецъ, по-

скоро чувствувайки пѣтъ, отколкото виждайки го. Той е станалъ по-труденъ, но вече не ти тежи. Дали дълбоко въ сърдцето ти никне вече надеждата? Дали сѣ очитѣ на душата си не виждашъ вече огъня на Емаусъ, въ чийто отблѣсъци Възкресението изглежда така просто и естествено и е така близко до сърдцето? Ето най-после бедната колиба на добрия милъ старецъ. Пламъци играятъ на прѣстения подъ. Старецътъ и тримата глухоуѣми, които сѣ се приютили вътре и сега се грѣятъ на огъня, те посрѣщатъ съ весели движения и съ радостни звуци ти правятъ мѣсто до тѣхъ край огъня. Очитѣ имъ сѣ пълни

съ човѣчностъ и любовъ. Даватъ ти сухитѣ си дрехи, раздѣлятъ съ тебе парчето хлѣбъ. Тѣ ти отстъпватъ веднага всичко, което иматъ, а отъ тебе не искатъ нищо, освенъ да прочетатъ въ очитѣ ти отблѣсъка на сжщата любовъ. Тогава ти си спомняшъ евангелския разказъ и, както казва Лука, „очитѣ ти се отварятъ“ . . . Бедната странноприемница въ Емаусъ! Кой отъ насъ не е стигалъ или нѣма да стигне тамъ презъ нѣкоя късна привечерь! Презъ нѣкоя страшна за спомяне нощъ, когато си смѣталъ всичко за загубено! . . . Кой отъ насъ, дошелъ веднажъ до страшния превалъ, не е намиралъ подслонъ въ бедната колиба на Емаусъ, не е преглъщилъ почти презъ сълзи парчето коравъ хлѣбъ и не е билъ стопленъ отъ дълбоката човѣчностъ на нѣкой непознатъ? Сърдцето ти се изпълва отъ любовъ къмъ тия непознати хора. Въ тѣхъ и въ всички разпръснати по свѣта страдалци ти виждашъ Оногова, който съ продупченитѣ отъ гвоздеитѣ нозе толкова столѣтия вече крачи редомъ съ насъ. А ведно съ Него въ тѣхъ сж и всички загубени твои близки.

Но сега, когато ризата ти е изсъхнала и сърдцето стоплено, поемашъ пѣтя си нагоре изъ планината. Нощта е адска. Вѣтрътъ носи облаци снѣгъ. Почти слѣпъ, залитайки, ти крачишъ по своя пѣть. Бѣше самъ преди малко и почти ти се плачеше: толкова се чувствуваше изоставенъ. Но сега не си вече самъ. Мислишъ за ония, които си заровилъ въ чужда земя, подъ чуждо небе, и за загиналитѣ другари отъ планината. Мислишъ за тримата глухонѣми като за твои братя. Сега мислишъ за всички твои братя, които като тебе носятъ кръста на човѣшката неволя. И тѣ и всички страдащи сж съ тебъ. Цѣлиятъ човѣшки родъ върви въ това безкрайно шествие въ нощта, къмъ тоя сетенъ кръстопѣтъ, къмъ последния превалъ, надъ който се съзира вече бѣлината на зараждащия се

день. Презъ трѣни и страдания, презъ сълзи и неволи, съ никнеца въ сърдцата имъ надежда, тѣ вървятъ и пѣятъ химна на изкуплението. А ти, пращинка между другитѣ пращинки, не чувствувашъ ли, че си едно съ всички тѣхъ, които бѣха, сж и ще дойдатъ утре?

Господи, Ти, който облѣченъ въ дрипи, гладенъ, съ продупчени отъ гвоздеитѣ нозе, вървишъ редомъ съ насъ и ни следишъ неотлъчно презъ това море отъ скръбъ и сълзи, дай ни да чувствуваме винаги това велико Твое единство!

Всрѣдъ хаоса на бурята ти се изкачвашъ на планината и съзерцавашъ съ очитѣ на надеждата сиянието на отвѣдния свѣтъ. Всрѣдъ воя на стихийтѣ презъ тая нощъ планината ти разкрива тайната на Емаусъ. Има мостъ между нашия страхотно жалкъ, животинско материаленъ свѣтъ и мира на идеитѣ, на хармонията и на свѣтлината. И тоя мостъ е човѣшкото сърдце, бедното, препълнено съ мжка, страдание и любовъ сърдце човѣшко.

Дълго крачишъ още въ бурята. Вѣтрътъ е изплакалъ сърдцето ти. Грохотътъ на ревящата планина е смекчилъ мжката ти . . . И така е, докато стигнешъ гората. Постепенно бурята е стихнала. До тебъ достига само далечниятъ тътнежъ на отминаващитѣ стихии. Тихо е. Почти е беззвучно и сиво. Сива е мъглата. Сивъ е снѣгътъ. И въ тая призрачна беззвучна сивота се разтапя и последната капка на твоята неволя. Както въ завършека на Матеусъ-Пасионъ, въ душата ти звучи само тиха и примирена скръбъ. Тогава въ съзвучие съ сивотата на нощта, въ съзвучие съ тоя дълбокъ покой, който те заобикаля, душата ти понечва да промѣлви молитвенитѣ думи:

Вѣченъ покой дай имъ, Господи!

И нека свѣтлината Ти имъ свѣти, аминъ.

Д-ръ Т. С.

Планинска пролѣтъ

АЛИ-БОТУШЪ

Ал. Кюркчиевъ

(Продължение отъ бр. III и край)

Али-ботушката група носи името си отъ най-високия си дѣлъ — планината Али-ботушъ.

На северъ граничи съ Пиринъ, на изтокъ — съ долината на Места, на югъ — съ Бѣло море и на западъ — съ долината на Струма.

Противно на Пиринъ, тази група въ морфологично отношение не представлява единно планинско цѣло, а отъ рѣчнитѣ долини се раздѣля на редъ планини и ридове, съ преобладаваща изтокъ-западна посока.

За скалния съставъ трѣбва да се изтъкне, че тукъ преобладаватъ варовицитѣ, които даватъ своя отпечатъкъ, изразенъ въ многобройнитѣ интересни и изобилни карстови явления, за които ще стане дума по-късно.

Изобщо, Али-ботушката група е пониска, разкъсана, гола и неприветлива.

Отъ притоцитѣ на Струма и Места тя се дѣли на множество планини, чийто орохидрографски вжзелъ е Али-ботушъ, отъ който на западъ, югъ и изтокъ излизатъ редъ клонове — самостоятелни единици.

Най-високиятъ дѣлъ на Али-ботушката група е планината Али-ботушъ, която се издига непосредствено южно отъ Парилската седловина и има почти изтокъ-западна посока. Дължината на много широкото ѝ било е 25-30 клм. и по него минава границата. Тя е типично безводна карстова планина, съставена отъ нечистъ мраморъ. Най-високиятъ ѝ връхъ е Царевъ-връхъ, 2212 м., следванъ отъ най-известния — Али-ботушъ —

2150 м., Шабранъ — 2070 в., Малък Царевъ връхъ и др., отъ които се откриватъ очарователни гледки по всички посоки. Презъ дилувниума планината е била заледена, остатъкъ отъ което сж два циркуса, въ които, обаче, благодарение на варовития съставъ, не е запазено нито едно езеро. Тя е известна като много интересна и засебна планина по своята растителност и животенъ свѣтъ, които не се срѣщатъ на друго мѣсто не само въ България, а даже и въ Европа.

На западъ отъ Али-ботушъ се простира Сенгелова (Ченгелова) планина, висока до 900 м., заключена между р. р. Голешова, Серска и Струма. Последната рѣка образува тукъ интересния си Рупелски проломъ.

На юго-изтокъ отъ Сенгелова планина се намира Шарлия планина, граничеща съ Серска и Бродска рѣка. Най-известниятъ ѝ връхъ е Али-баба.

На юго-изтокъ отъ Али-ботушъ се протакатъ редъ планини, най-известна отъ които е **Черна-гора**, която служи за връзка между най-високия дѣлъ — Али-ботушъ и най-обширния — Бозъ-дагъ.

Почти на изтокъ отъ Али-ботушъ се простира единъ ридъ съ изтокъ-западна посока, по който минава границата — това е Стѣргачъ планина, висока до 1.000 м. На изтокъ тя допира до долината на Места.

По срѣдното течение на рѣка Бродска се намира Змийска (Смийска) планина, която нѣкои смѣтатъ за начало на Бозъ-дагъ

Най-обширниятъ дѣлъ на Али-ботушката група е, безспорно, Бозъ-дагъ, която въ сжщностъ се състои отъ чѣколко планини, изпълнящи пространството между р. р. Бродска, Места, Бѣло море и р. Драматика. Тя има форма на джга, отворена на юго-западъ къмъ долината на р. Драматика. Срѣдната ѝ височина е около 1.200 м., най-високия ѝ връхъ е Струделъ,

намиращъ се на западъ. Въ общи черти Бозъ-дагъ може да се подѣли на две части: западенъ по-високъ и цѣлостенъ и източенъ по-низъкъ, разчлененъ, съ изгледъ на хълмиста земя, която на югъ завършва съ редъ ридове, кждето сега сж развалинитъ на стария градъ Филипи. Между Бозъ-дагъ и Родопитъ Места образува величествения си Бугски проломъ.

Съвсемъ уединено отъ досегашнитъ планини е Кушница (Пърнаръ-дагъ) планина, достигаща до 1.872 м. която се заключава между р. Драматика, Правишкото езеро, Бѣло море и Тахино езеро.

Въобще Али-ботушката група, поради варовития си характеръ, изобилствува съ многобройни карстови явления. Най-интересенъ е случаятъ съ р. Панега, която събира водитъ си между Али-ботушъ, Стѣргачъ, Черна гора и Бозъ-дагъ, губи се въ една пещера въ севернитъ склонове на последната планина, минава под-земно подъ нея, за да се яви наново въ южнитъ ѝ склонове отъ сжщо голѣма пещера и по-късно се влива въ р. Драматика. Сжщо поради варовититъ почви въ полетата и низкигъ хълмове вирѣе отлично прочутиятъ източно-македонски златожълтъ тютюнъ

Али-ботушката група, особено въ миналото, била много богата на минерални залежи, най-важни отъ които сж желѣзо и медъ, намиращи се въ всички планини, а сжщо тѣй и среброносенъ галенитъ въ Али-ботушъ, Бозъ-дагъ и Кушница; много изобилни сж и минералнитъ извори.

Поради старото рударство, продължило до 19 в., горитъ на мѣста сж свършено унищожени. Днесъ, доколкото тѣ сж запазени, се състоятъ отъ джбъ, букъ, а въ Али-ботушъ се срѣщатъ и цѣли гори отъ тѣй рѣдката черна мура. Въ Кушница има много пърнеровъ храстъ.

Изобщо Али-ботушката група е много непривлеклива, безводна и монотонна.

РЕЛИГИЯ И ТУРИЗЪМЪ

Свещеникъ Г. Стефановъ

Повече отъ четиридесетъ години изминаха, откакъ съществува български туризъмъ, и двадесетъ години вече, откакъ въ България неуморно и интензивно работи и прогресира идеята за нравствено-физическо възпитание на нашата нация чрезъ туризъмъ.

Какви цели си поставя последниятъ?

Посрѣдствомъ постоянството въ физическата култура, да се постигне облагородяването на духовнитѣ сили на човѣка.

Ето главната задача, която преследва всѣка наша туристическа организация. Основното запознаване и изучаване красотитѣ и прелеститѣ на природата въ родната ни страна, проникването въ жизненитѣ условия на народа, настойчивата упоритостъ въ осъществяването на поставената цель, правятъ отъ българския туристъ националенъ апостолъ и сочатъ единъ правиленъ пѣть къмъ още по-пълно, по-обективно и по-дълбоко нравствено възпитание на нашата младежъ. Защото, ако ние искаме да се възпитаваме въ духа на истинското родолюбие, ако искаме да се оформимъ и придадемъ на нашия характеръ патриотично направление, да се чувствуваме като истински българи — ние сме задължени да изучимъ надлъжъ и наширъ нашата родина, нейнитѣ Божествени дарове — природнитѣ хубости! Само тогава понятието за татковината ни става ясно, осезателно, трайно и привлѣкателно.

Започвайки преди четири десетилѣтия скромниѣ си пѣтешествия и екскурзии изъ красивитѣ мѣста на България, днесъ нашитѣ туристи вършатъ голѣма творческа работа: построяватъ величествени хижи — планински дворци, опитомяватъ дивитѣ и пѣрвобитни мѣстности, култивиратъ забравенитѣ, но дивни красоти на нашата природа. Като трудолюбиви пчели, тѣ неуморно пѣтуватъ по безконечнитѣ балкански пѣтеки и долини, добивайки все нови и нови впечатления отъ

нержкотворнитѣ природни картини на дивнитѣ отечествени красоти. Тѣй съ тия представи растатъ и крепнатъ въ душата на българина съзнанието и гордостта за славата и мощта на неговата нация. А така оплодотворено настроението у младежа, кара го да обича и да се жертвува за своето любимо отечество.

Благодетелни резултати! Чрезъ физическия подвигъ идваме до морални резултати, стигаемъ духовнитѣ ценности.

На младото, невинно и възвишено сѣрдце е свойственъ идеалътъ за вѣчна-та красота.

Затуй съ такова силно въодушевление, младежи, извършвайте своитѣ туристически излети. Какви разнообразни, очарователни и великолепни картини се низжатъ предъ вашия проникателенъ погледъ, когато ставате непосредствени наблюдатели на природния животъ въ необятната вселена!

А животътъ е осъществяване на висшитѣ идеали на истината, на доброто, на красотата, на правдата, на любовта. Животътъ е пѣть на висшето човѣшко предназначение. И именно съ подобни чувства се пълни вашата душа следъ всичко видѣно и преживѣно отъ васъ въ храма на всемира! Сѣрдцето ни жадува, копнѣе за тия възвишени и свещени стимули на човѣшкия животъ. Нѣщо велико, нѣщо неземно иска да се отрази въ нашата убога душа, въ нашето преходно битие. Но идеалътъ само на видимата красота е недостатъченъ да задоволи нашето въображение и представа за свѣта. И ние намираме пълното съчетание на външнитѣ ни чувства и вътрешнитѣ копнежи въ култа на служенето Богу, въ нашата християнска религия. Въ тая религия на природата е дадено прилично мѣсто. Който е дълбоко проникналъ въ нейнитѣ божествени основи, който е пилъ отъ извора на животно-носното учение на вѣрата, самъ ще сви-

детелствува колко много животворни сили съдържа тя.

Природата се използва символично от християнството.

Какви чудни образи ни дава тя за обяснение великитъ истини на нашата религия! Свещеното писание е пълно съ класически химни за природата. Прочетете 103-и псаломъ, вникнете въ дебелитъ и стари книги — минентъ, въ които блика чудна поезия; запознайте се съ живота на светини — тия пжтешественици къмъ небето, които цѣлия си животъ по-нѣкога прекарвали изключително всрѣдъ природата, която имъ служила като нагледно доказателство за Божието битие, Божия промисълъ. Отворете Евангелието и вие ще видите тамъ отъ планинската висота Спасителя Христосъ да прокламира заповѣдитъ на блаженството; при Сихемския кладенецъ пкъ говори за извора съ вода, която тече въ животъ вѣченъ; да посочва сжщо на великолепието и красотата на полскитъ кринове, въ сравнение съ които славата и царскиятъ блѣсъкъ на Соломона бледнѣятъ.

Нѣма да ни стигне мѣсто, ако речемъ да изброимъ всички ония взаимоотношения между видимия прообразъ и неговото тайнствено изображение. Спомнете си само Великденъ, когато наистина „небето и земята се веселятъ, радва се цѣлиятъ видимъ и невидимъ свѣтъ“, когато всичко живо въ свѣта ни говори тъй убедително, тъй тържествено и красноречиво, че наистина има Възкресение!

Религията одухотворява природата, влага въ нея смисълъ за вѣчността, за непостижимото битие, за вѣчния животъ. Тя открива въ природнитъ явления неизчерпаемъ източникъ на свѣтовния прогресъ. Въ дълбокитъ недра на тия удивителни и могъщи прояви слага ключа къмъ проникването на животрептящата загадка за свѣта и неговия произходъ.

Много религиозни въпроси, превишаващи границитъ на човѣшкия разумъ, ставатъ достъпни за човѣшкото разбиране чрезъ нагледенъ примѣръ, взетъ изъ природата. Така, който отъ васъ е

запознатъ съ живота и деятелността на славянскитъ просвѣтители св. св. Кирилъ и Методий, не може да не си спомни, какъ въ спора си съ невѣрниците за св. Троица св. Кирилъ посочилъ съ ржката си къмъ слънцето и казалъ: „Вие недоумѣвате какъ може да бжде единиятъ Богъ въ три лица? Ето, гледайте слънцето! Нали виждате кръгъ, виждате свѣтлина и усѣщате топлина — три различни нѣща, обаче слънцето е едно, както е единъ и Триипостасний Богъ!“

За наблюденията на ученитъ върху природнитъ явления азъ не ви говоря. Вие сами достатъчно сте запознати съ тѣхнитъ открития. Ще ви подчертая само една характерна случка съ великия Нютонъ. Веднажъ той, отпочивайки си въ градината, спокойно се отдалъ на съзерцание. Но ето, близу до него пада отъ дърво на земята една ябълка. Гениалниятъ умъ на учения математикъ започва да размишлява върху случката. Отъ падналата ябълка той почва да лети къмъ небеснитъ тѣла. И неговото гениално прозрение улавя невидимитъ нишки на взаимното привличане на тѣлата — открива и формулира великия законъ на всемирното притегляне.

Ето ви и нѣколко примѣри относно това, какъ, внимавайки сериозно на всичко, което ни окръжава въ видимата природа — вие можете да възвисите, да обогатите, да обогатите и да просвѣтите вашето сърдце и разумъ.

„Погледнете — казва Плихеръ — великолепието и хубостта на звездното небе, вижте величественитъ балкани, разкошнитъ долини и ливади, обърнете внимание и на рѣкитъ, езерата и моретата! Навсѣкжде царува премъдростъ и целесъобразностъ; въ разнообразнитъ кристални форми отъ минералното царство, въ разнороднитъ и разнообразни дървета, въ красивитъ и ароматични цвѣта отъ растителното царство, въ чудното устройство на органитъ и организмитъ отъ животното царство, най-последъ въ сътворението на човѣка, който обединява въ себе си видимия и невидимия миръ.

Премъдростта и всемогъществото Божие виждаме навсѣкжде: въ механиката, акустиката, оптиката, въ други природни сили и закони, гдето всичко се определя съ математическа точност, симетрия и пропорция. Всичко въ природата, заедно съ човѣка, възпѣва Твореца съ думитѣ на псалмопѣвеца: „Многобройни сѣ Твоитѣ дѣла, Господи! Всичко си сътворилъ премъдро“.

„Въ строго научни наблюдения и опити“, казва бележитиятъ астрономъ Камилъ Фламарйонъ, „природата не само показва Бога, но Го и доказва“.

„Чудното движение на слънцето, на планетитѣ и кометитѣ“, се провиква съ възторгъ Нютонъ, „ни увѣрява, че съществува едно Всемогъщо Битие! Колкото повече човѣкъ прониква въ тайнитѣ на природата, толкова по-ясно се открива предъ него единството на предвѣчния плант“.

А Хееръ, първокласенъ изследователъ, заявява: „Колкото по-дълбоко ние узнаваме природата, толкова по-искрено става нашето убеждение, че само вѣрата въ Всемогъщия и Премъдъръ Творецъ може да разреши задачата, която поставя предъ насъ както външната природа, така и човѣшкиятъ животъ“.

Наистина, кой нѣма да се зачуди предъ тия поразителни дашни, почерпени отъ органическия, растителния и звездния миръ? Досега природоведитѣ сѣ открили около 500 хиляди растения и 600 хиляди животни по земята. Съ телескопъ астрономитѣ отбелязватъ 100 милиона звезди, а съ фотография — надъ 3 милиарда. Погледнете устройството на пчелата и удивителния трудъ на нищожната мравка. „Изучаването на природата ни довежда къмъ сѣщото учение, което съ такава детска простота е изложено въ Свещеното Писание“ (фонъ Бееръ). „Небесата проповѣдватъ славата на Бога и за дѣлата на рѣцетѣ му възвестява твърдѣта“ (Псал. 18, 2). Намъ остава само да подчертаемъ мнението на Джонъ Милъ: „Въ природата, както и въ действията на човѣка, се забелязва насочване къмъ

крайна целъ и това насочване опитно ни увѣрява, че съществува една разумна причина“.

Въ тия кѣси заключения на по-виднитѣ изследователи на естествения миръ ясно личи свидетелството за една хармонична целесъобразностъ между природата и човѣка, между видимата красота и съкровениятъ стремления къмъ нейния Творецъ — Бога въ душитѣ ни. „Две нѣща ме учудватъ и увѣряватъ, че има Богъ — казва Кантъ — съвѣстѣта у мене и небето надъ мене“.

Сега, драги туристи, да преминемъ къмъ изводи отъ практически осезателни резултати, които вие получавате отъ честото общуване съ природнитѣ хубости. Да си признаемъ откровенно — за религията, за занимаването съ мистичнитѣ въпроси — ние много малко мислимъ. Отправляме се въ лоното на природата повече, за да си отпочинемъ на чистъ въздухъ, да се освежимъ отъ ароматитѣ на полскитѣ цвѣта, да се погрѣемъ на слънцето върху нѣкой балкански чукаръ. Но ето, че съ отдалечаването си отъ суетния шумъ и житейскитѣ грижи ние отдъхваме и морално. Влиянието на природата върху нашитѣ чувства е колосално и благотворно. Ние се успокояваме, усѣщаме миръ и радостно разположение на духа, вдъхновяваме се за нови подвизи и борби. Съзерцаването на естествениятъ прелести пробужда въ насъ възвишениятъ чувства. Въздействието на хубавото и красивото ни откъсва за моментъ отъ всѣкидневния животъ и ни възнася къмъ висшия идеалъ на човѣшкото битие къмъ единението ни съ Бога. И въ туй отношение природата е незамѣнима. Тя сякашъ пълни непрестанно нашия животъ съ вѣчнитѣ радости, свети вдъхновения, сладъкъ покой и неземна утеха. Природата винаги допълва оскѣднитѣ блага на нравственото ни съвършенство. Обърнете внимание: почти всички наши манастири, чието прѣко назначение е да ратуватъ и да проповѣдватъ за светъ и богоподобенъ животъ — сѣ разположени въ живописни и прекрасни мѣстности. Приро-

дата съсредоточава човѣка, учи го на сериозни размишления, а по нѣкога, съ своето тържествено, безшумно и тайнствено настроение — намъ ни се струва, че тя смилено извършва своята молитва Богу. Чрезъ съзерцателния животъ се буди стремежъ къмъ вѣчното, къмъ началото на всичко. Защо тъй дълбока, тъй силна и твърда вѣра има измежду проститѣ и неграмотни селяни? Безспорно, тукъ прѣстъ влиянието на непосредственото и постоянно сношение съ природата. Богъ действува на човѣшкия духъ, а последниятъ възприема или чувствава това чрезъ особенъ органъ, който се нарича религиозно чувство, вѣра. Безъ това чувство за Бога никаква мисль за Него е невъзможна. Обаче това чувство е необходимо да го развиваме, да го култивираме, тъй като само просвѣтеното нравствено чувство прави човѣка способенъ да слуша гласа на Божеството. Въ физическата и духовна природа има законъ, споредъ който всѣки органъ, който не се упражнява, почва постепенно да отслабва, да се атрофира, да се парализира и изчезва. Затова, който нѣма развито религиозно чувство, той не може да възприеме Бога, който се открива първомъ на сърдцето, а после и на разума.

Да обобщимъ, да сумираме сега нашитѣ доводи. Въ свѣта владѣе единъ строгъ законъ, на който се подчиняватъ всички явления на природата и животътъ на човѣка. Но какво е въ сжщностъ този законъ, ако не една хармония въ вселената? И точно тукъ се явява религията, която ни посочва единъ висшъ Промисълъ, една Сила Всемогща, Творецъ на всичко и Създателъ на хармонията. Вѣрата въ Бога, въ Всесилния или Всемогщия, е фаръ, който ни освѣтява пътя къмъ неизвестното; тя е една отъ най-сжщественитѣ потребности на човѣшкия духъ. Чрезъ религиозната вѣра се дава

хармонично развитие на нашия духъ. Тя помага да си създаде човѣкъ правилень мирогледъ. „Само колебливото познание на Бога — казва френскиятъ философъ Паскаль — носи висше щастие и пленень животъ“. Само съ култа на вѣрата, съ духа на религията се твори културата, честността, благородството и човѣчността, създава се здравето национално чувство. Безъ вѣра нѣма успѣхъ въ дейтелността, нѣма усърдие, нѣма воля. Всичко това ни говори колко сили и старания трѣбва да се вложатъ въ възпитанието на днешното ни младо поколение, за да видимъ утрешна България обновена, могща и силна и истински християнска страна. Азъ ви показвахъ пжтя Той е — религиозно-нравственото възпитание на вашитѣ младежки характери. Религията и нравствеността — това сж незамѣними опори на общественото благосъстояние. Разумътъ и откровението доказватъ, че безъ религия не може да сжществува и нравственостъ. Всѣко възпитание, което не се основава на религията, лишава човѣка отъ неговото достоинство. Доста сполучливо въ този смисълъ се е изразилъ Епиктетъ: „Подобре хора съ възвишени души да се свиратъ въ малки кжщурки, отколкото низки души да се перчатъ въ голѣми дворци“.

Отнесете се къмъ вашето полезно, похвално начинание — да изучавате природата, мира Божий, да укрепявате своето тѣлесно здраве, да се запознавате съ отечеството си — отнесете се, повтарямъ, спрямо това съ сериозностъ, достоинство и внимание. Върху това вие ще градите вашето бждеще и бждещето на собствения си народъ. *)

*) Статията е посветена на българската туристическа младежъ.

ПЛАНИНАРСТВО и КАТЕРАЧЕСКА ТЕХНИКА

ОРГАНИЗАЦИЯ НА СПАСИТЕЛНОТО ДЪЛО ВЪ ПЛАНИНАТА

Инж. Х. Броксъ

Взимайки поводъ отъ недавнашното нещастие въ Рила съ скиора Гошо Стоименовъ, проучихъ правилника на нашата планинска спасителна служба и се натъкнахъ на много непълноти и неясности въ сжщия. „Правилникътъ“ е въ сжщност само едно пожелание за уреждане на службата, безъ означаване на конкретни положения, норми, нито даже принципи въ организацията ѝ.

Бидейки самъ ръководител на спасителната организация, макаръ и отъ другъ родъ, а сжщо и участникъ на международния конгресъ по спасително дѣло и първа помощъ въ гр. Цюрихъ и специалнитѣ спасителни планински курсове въ околността на Сенъ-Морицъ презъ миналата година, искамъ да допринеса съ познанията си и поукиѣ, които придобихъ тамъ, и да направя нѣкои предложения и препорѣки въ връзка съ организирането на планинската спасителна служба у насъ.

Както въ повечето страни, така и у насъ, планинската спасителна служба се е развивала и ще се развие постепенно въ зависимостъ отъ нуждитѣ. За щастие, у насъ нѣмаме толкова много изложени обекти („стени“, „камини“, „траверси“ и пр.) въ планинитѣ, както въ Алпитѣ, напр. У насъ, засега поне, жертвитѣ на планината сж повечето отъ „бѣлата смъртъ“, т. е. презъ зимния сезонъ. Най-посещаванитѣ планини зимно време у насъ сж Витоша и Люлинъ, а на второ мѣсто — Рила. Съ това само по себе си се очертаватъ и бждещитѣ спасителни

станции, които следва да се оформятъ по тия мѣста въ скоро време — въ София и Самоковъ; а следъ това вече въ Стара планина, Пиринъ, Родопитѣ и т. н.

Какво е нужно за доброто организиране и стопанисване на спасителната служба у насъ?

Нуждни сж преди всичко сръдства за набавяне на инвентаръ, обзавеждане и медикаменти за поддържане на материалнитѣ депа на станциитѣ и на второ мѣсто — добре подготвенъ, добросъвестенъ и леснодостъпенъ персоналъ. Начело на последния се поставя единъ ръководител, желателно (но не и непременно) лѣкаръ. За сжщия се предполага да е запознатъ добре съ планината въ района си, да е енергиченъ и съобразителенъ човѣкъ, на когото идеята за планинската спасителна служба да е присърдце. Препорѣчватъ се и единъ-двама замѣстници на ръководителя на станцията, при отсъствието на последния. Домоветѣ на ръководителя и замѣстницитѣ е желателно да сж свързани съ телефонъ и на входнитѣ имъ врати да сж окачени надписи: ръководител (замѣстникъ) на планинска спасителна служба (станция).

Дългъ на ръководителя е:

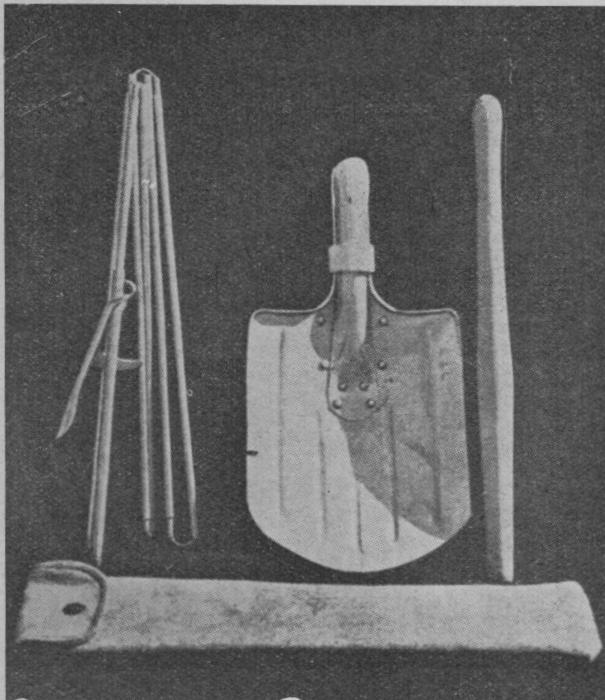
1. Да си подбере достатъченъ помощенъ (почетецъ и платенъ) персоналъ, който всѣкога да му е подъ ръка. Между тѣхъ да има хора, които да могатъ самостоятелно да ръководятъ и предлагатъ спасителни акции. Всестранна подготовка и екипировка на персонала.

2. Организиране на бърза и надеждна

предупредителна (осведомителна) служба въ района.

3. Грижливо съхраняване и поддържане въ изправност материалната частъ (медикаменти, транспортни сръдства и другъ инвентаръ) въ станциитъ и депата.

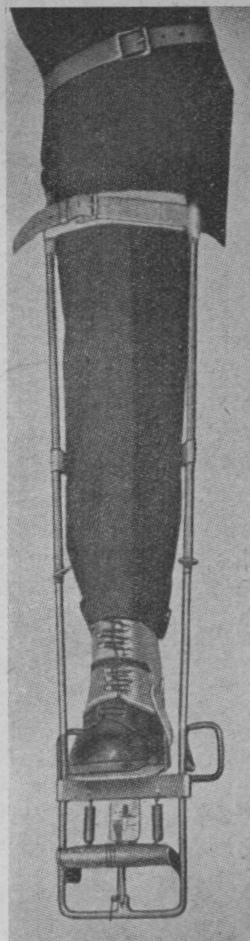
4. Осигуряване на бързи транспортни

1

1. Главинна сонда „Линдеманъ“ и алуминиева снѣжна лопатка „Изелинъ“.

2. Шина на „Дубсъ“ за изтегляне (екстензия) на кракъ.

2

сръдства; предупреждаване на властитъ и евентуално искане помощъ отъ тѣхъ; предупреждаване на главното рѣководство (Ц. Н.) и близкитъ на пострадалия; а въ бѣдѣше може би и грижи за осигуровка на спасителитъ.

5. Възнаграждаване труда на спасителитъ (помощния персоналъ) и изплащане разходитъ въ връзка съ акциитъ.

6. Докладъ за акциитъ до главното рѣководство (Ц. Н.) и даване сведения на пресата.

Върховниятъ надзоръ и главното рѣководство на планинската спасителна служба въ България трѣбва да се намира въ рѣцетъ на Централното настоятелство на БТС, респ. на специално учреденъ при сѣщото комитетъ. Членуващитъ въ планинската служба съюзи, федерации, организации и отдѣлни лица нѣматъ право на участие въ управлението и рѣководството на службата, макаръ и да сѣ задължени или доброволно да внасятъ помощи за обзавеждането и под

държането на сжщата*).

Планинската спасителна служба урежда спасителни станции въ подпланинските градове и селища и предупредителни пунктове въ планините и др. мѣста — споредъ нуждата.

На главното рѣководство на спасителната служба се възлага освенъ това:

Помощниятъ персоналъ при спасителните акции ще се подготвя на първо време у насъ между самите туристи и скиори. Така че платени лица ще има малко. Съ това се улеснява много работата на службата. Принципъ, обаче, трѣбва да е, че пострадалиятъ или неговитѣ близки трѣбва да понасятъ разходите по

„Канадска“ транспортна шейна

1) провеждането на обществено-просвѣтна дейность за уредбата, организацията и целта на планинската спасителна служба у насъ; 2) опознаване обществото съ опасноститѣ въ планината и предотвратяване на нещастията; 3) уреждане на специални курсове за рѣководители и помощенъ персоналъ на планинскитѣ спасителни станции; 4) уреждане на служба за информирание обществото, за състоянието на времето, снѣга, лавинитѣ и пр.; 5) разпространяване сигнала за планинска помощ между обществото, туриститѣ, планинското население и пр.; 6) издирване и набавяне на сръдства за обзавеждане и поддържане на службата.

Нѣкои разяснения по горнитѣ точки:

*) Така, напр., узнавамъ, че дружеството „Червенъ кръстъ“ се интересува за нашата планинска служба и пожелава да вземе участие въ организирането и рѣководството ѝ.

акциитѣ. Само въ изключителни случаи, когато пострадалиятъ или близкитѣ му сѣ неплатежеспособни, разходитѣ поема главното рѣководство. Примѣрно само отбелязвамъ, че за провеждането на една спасителна акция въ Швейцарскитѣ Алпи (отъ спасителната служба на Швейцар-

Транспортна шейна „Хунгеръ—Гутъ“

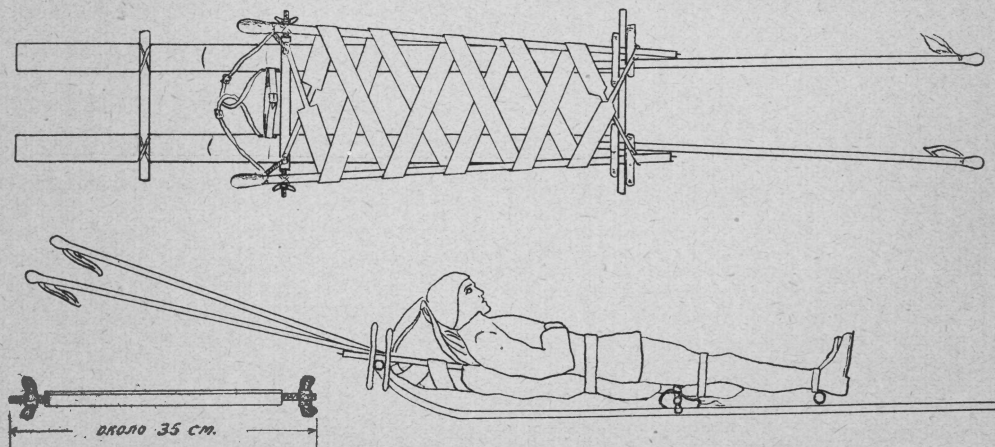

Импровизирана ски-шейна

ще трѣбва да се установи съгласно мѣстнитѣ условия и чрезъ специаленъ правилникъ.

Всѣка „нормална“ планинска спасителна станция трѣбва да притежава една носилка (разглобяема); една подходяща транспортна шейна; единъ-два човала за прибиране труповѣтъ на мъртвѣци; 4—5 лопати (поне 2 разглобяеми, типъ Изелинъ; нѣколко лавинни сонди (типъ Линдеманъ); две одеала; вжжета и шнури; шини за фиксиране и изтегляне на крака и ржце (Крамерови, Дубс'ови и др); вѣтроопорни фенери и аптека.

Отъ приложенитѣ снимки и скици се вижда устройството и видѣтъ на повечето отъ горнитѣ предмети и става излишно тѣхното описание. Искамъ да се спра само за малко върху транспортнитѣ шейни, фенеритѣ и аптеката. Отъ изобразенитѣ 3 вида шейни: „Канадската“, „Хунгеръ-Гудъ“ и импровизираната, всѣка има своитѣ предимства и недостатѣци. Канадската е тежка и при ровкавъ снѣгъ е мжчно подвижна; събира твърде много снѣгъ

Чертежи на импровизирана ски-шейна

ския алпийски клубъ) се заплаща срѣдно по около 40 шв. фр. Изобщо въпросътъ за заплащането отъ страна на пострадалитѣ или тѣхнитѣ близки, както и при грѣшно или злонамѣрено алармиране на командитѣ и възнаграждаването труда на помощния персоналъ — е сложенъ и

предъ себе си. Хунгеровата е сравнително по-добра и разглобяема, но за карането ѝ се иска оитностъ, особено при стръменъ теренъ. Най-практична си остава импровизираната ски-шейна. За направата ѝ сж необходими една около 35 см. дълга метална или дървена пржчица, съ

винтова рѣзба отъ двата края и 2 крилчати гайки къмъ сѣщата. Тая прѣчица се затѣга въ страничнитѣ ламарини на биндунгитѣ на скиитѣ; всичко останало за направата ѝ се вижда отъ приложенитѣ скици. Материалътъ за това всѣки туристъ и скиоръ носи въ раницата или съ себе си — щеки, колани, шнурѣве и пр. Подъ главата на пострадалия се поставя раницата му; сѣщиятъ се завива добре съ одеало, горно палто и др. и се превързва къмъ шейната. Ако има втори помагачъ — може да се прикрепи на задната прѣчица вѣже и съ това да се придържа шейната при спускане.

Особено важни сѣ фенеритѣ при нощнитѣ акции. Отъ всички досега изпитани фенери най-пригодни се оказаха тия на фирмата Робертъ Зутеръ.

Лампата гори съ специаленъ газъ въ цилиндри въ продължение на 6—7 часа. Свѣтлината ѝ е 6 пѣти по-силна отъ тая на обикновенъ петроленъ вѣтроопоренъ фенеръ и не е изложена на замръзване, разливане и пр.

На аптеката въ спасителнитѣ станции трѣбва да се отдаде особено внимание и грижи. Тя не трѣбва да съдържа излишни работи, като хирургически инструменти, спринцовки и пр., които всѣки лѣкаръ при повикване винаги носи съ себе си, но не трѣбва и да липсватъ най-необходимитѣ нѣща:

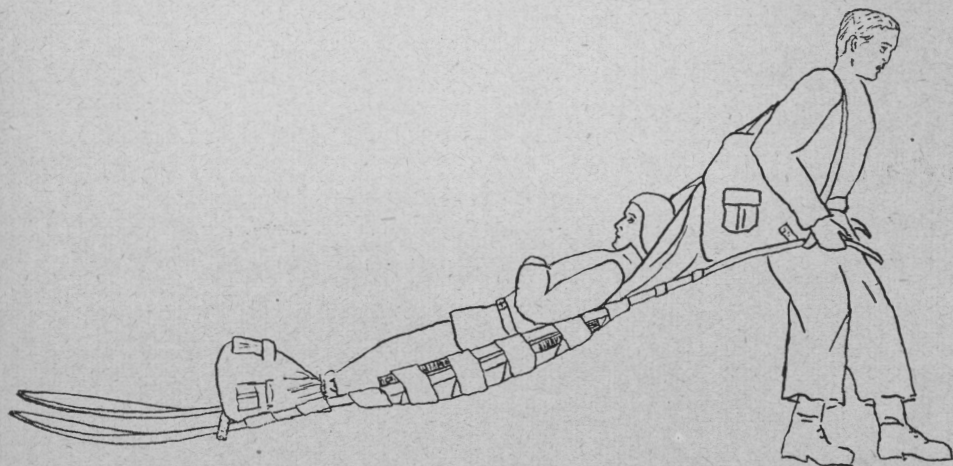
1) Преди всичко, въ аптеката трѣбва

да се съхраняватъ достатъчно количество превързочни материали: стерилизирана марля (Биоформова), различно дълги и широки бинтове, памукъ, патентови превързки типъ „Военно министерство“, тригълни кърпи, еластични превързки за увиване на шини и фиксиране и кутия съ секретни игли.

2) Медикаменти не сѣ нуждни много и то предимно такива въ нетечно състояние (да не замръзватъ, да не се разливатъ и развалятъ). Съ йодовата тинктура да не се злоупотрѣбвява. Отворени рани да не се намазватъ съ йодъ. Да се предпочита йодовиятъ крайонъ. Препорѣчватъ се особено *Calcio coramin* за урегулиране на кръвообръщението и *Cibalgin* за успокояване на болки отъ всѣкакъвъ родъ. Тия два специалитета сѣ намѣрили между туристи и скиори на западъ най-широко приложение. Доставятъ се въ форма на таблетки, въ стъкленици и практична за носене въ раницата кутия.

Отъ други лѣкарства се препорѣчва още само вазелинъ или другъ мехлемъ за кожата противъ изгаряне.

3) Инструменти — освенъ пенцети и ножица — нѣма нужда да се съхраняватъ въ аптекитѣ на спасителнитѣ станции, тъй като съ тѣхъ бива да работятъ само лѣкаритѣ, а се предполага, че сѣщитѣ носятъ винаги необходимитѣ инструменти и спринцовки съ себе си. (Следва)

Импровизирана ски-носилка за влечение

ВЕСТИ ОТЪ ЧУЖБИНА

XIV конгресъ на Съюза на югославянскитѣ планинарски д-ва

Презъ днитѣ 30 и 31 мартъ 1940 г. се състоя конгресътъ на Съюза на югославскитѣ планинарски дружества въ гр. Любляна. На този конгресъ бѣше поканенъ и Българскитѣ туристически сѣюзъ. Взимайки предвидъ важността, която иматъ връзкитѣ ни съ тази сродна организация, Централното настоятелство на Българския туристически сѣюзъ изпрати като делегати своитѣ членове Петъръ Хаджиевъ и Тодоръ Тодоровъ. Освенъ тѣзи делегати, замина за Любляна и една група отъ Българския алпийски клубъ, начело съ председателя си Василь Радевъ. Цѣлата група бѣ посрещната много сърдечно въ гр. Любляна. Тамъ българитѣ влѣ-

гарския туристически сѣюзъ, поздравявайки всички делегати, отдѣли особено внимание за българскитѣ, като припомни хубавитѣ дни, които е прекаралъ въ България между българскитѣ туристи. На сѣщата вечеря се прожектира съ диaposитиви една експедиция на членове отъ Словенското планинарско дружество въ Шаръ-планина. На другия денъ стана откриването на конгреса. Бѣше дадена думата на нашъ делегатъ, който поздрави конгреса, като изтъкна голѣмитѣ постижения, които е ималъ Югославянскитѣ планинарски сѣюзъ, благодари за топлия приемъ и съобщи, че Българскитѣ туристически сѣюзъ е провъзгласилъ

Часть отъ делегатитѣ и гоститѣ на конгреса

зоха въ непосредственъ допиръ съ много словенски, хърватски и сръбски планинари, голѣма часть отъ които имъ бѣха познати отъ тѣхното идване въ България миналото лѣто.

Преди откриване на конгреса цѣлата група бѣше поканена въ клуба на Словенското планинарско дружество, кждето председателтъ му д-ръ Претнаръ поздрави българската група, като подчерта сърдечнитѣ връзки, които въ последнитѣ години сѣществуватъ между дветѣ организации. Вечерта българскитѣ делегати бѣха поканени на общата делегатска вечеря. Тамъ председателтъ на Съюза на югославянскитѣ планинарски дружества д-ръ Томиншекъ, почетенъ членъ на Бъл-

д-ръ Томиншекъ за свой почетенъ членъ. Бѣха прочетени два реферата, единиятъ отъ д-ръ Кузанъ, делегатъ на Хърватското планинарско дружество, на тема: „За националнитѣ паркове въ Югославия“. Сказчикътъ отбеляза, че въ България сѣще презъ 1936 г. е сложено началото на тѣзи паркове. Темата на другия рефератъ бѣ: „Зимната алпинистика“. Следъ прочитането на рефератитѣ, председателтъ съобщи за взетитѣ решения на предварителното заседание, на което е била избрана нова Централна управа. Трѣбва да се отбележи, че всички важни въпроси бѣха разглеждани въ предварителното заседание и предъ конгреса се съобщаваха само решенията. Следъ това всички

Слиеме — Томиславов домъ

делегати бѣха заведени на хижа „Камничка Бистрица“, където бѣше даденъ обѣдъ. Тукъ председателятъ на Словенското планинарско д-во д-ръ Претнаръ и представителятъ на другитѣ югославянски дружества съ топли думи приветствуваха българскитѣ делегати и изказаха своята голѣма радостъ, че ги виждатъ въ своята срѣда. Вечеръта нашитѣ делегати заминаха за Юлийскитѣ Алпи, гдето въ Станичева хижа догониха групата на Алпийския клубъ, която бѣше заминала предния день. Поради падналия новъ снѣгъ, върхътъ Триглавъ не можѣ да бѣде изкаченъ. Другиятъ начертанъ туръ биде преминатъ изцѣло; групата ни посети хижа „Кредерици“ и презъ Триглавскитѣ езера и хижа „Триглавски езера“ се озова на „Домъ на Комни“. „Домъ на Комни“ е една отъ най-хубавитѣ хижи-хотели на Словенското планинарско дружество. Около нея сѣ най-хубавитѣ терени за ски. Отъ тамъ презъ „Савица“, извора на р. Сава, групата слѣзе на Бохинското езеро и презъ курорта Бледъ се върна въ Любляна. Отъ Любляна делегатитѣ на Българския туристически съюзъ отидоха въ Загребъ, отзовавайки се на поканата на Хърватското планинарско дружество. Въ непринудена и сърдечна срѣда нашитѣ делегати прекараха два дни. Следъ официалния приемъ въ клуба на Хърватското планинарско дружество тѣ бѣха отведени въ Томиславовия домъ, който се намира на 2 часа отъ гр. Загребъ, на върха Слиеме. Този връхъ (1000 м.) цѣлиятъ обрасълъ въ гори, е единствениятъ бли-

зтъкъ обектъ за еднодневни излети на загребчани. Домътъ е построенъ отъ Хърватското планинарско дружество и представлява масивна сграда съ всички удобства. И тукъ на сложения обѣдъ, въ една зала, цѣлата обкичена съ български знамена, представителятъ на всички хърватски планинарски дружества подчертаха сърдечността и привързаността, която иматъ къмъ българскитѣ туристи. На 15 минути се намира масивната сграда и на Рунолистовия домъ, принадлежащъ на хърватското планинарско дружество „Руно листъ“. Същата вечеръ, по покана на хърватскитѣ планинари, нашиятъ делегатъ Т. Т. говори въ Загребъ за българскитѣ планини; сказката му биде придружена съ свѣтливи картини. По покана на Срѣбското планинарско дружество, на връщане ншитѣ делегати се отбиха въ Бѣлградъ, където въ Университета бѣ изнесена същата сказка за българскитѣ планини, пакъ съ свѣтливи картини. Следъ това между нашитѣ делегати и членове на Срѣбското планинарско дружество се състоя една среща, на която се размѣниха мисли за създаване на по-голѣма взаимна дейностъ.

За да се добие представа за Съюза на югославянскитѣ планинарски дружества и за югославянския туризъмъ, трѣбва да бѣдатъ посочени и нѣкои цифри. Югославянскитѣ планинарски съюзъ обединява въ себе си 11 отдѣлни дружества, които отъ своя страна иматъ клонове. Той обединява въ себе си общо:

30.597 членове, отъ които Словенското планинарско дружество има 10.751, Словенският туристически клубъ „Скала“ 471, Хърватското планинарско дружество въ Загребъ — 7.449, Планинското д-во „Руно листъ“ въ Загребъ — 1.585, Туристическият клубъ „Слъме“ въ Загребъ 307, Планинското д-во въ Бѣлградъ — 2394 и Планинското д-во въ Нови Садъ има 5.123 членове. Планинското д-во въ Скопие има 430 членове; Планинското дружество въ Сараево — 818; Планинското д-во „Румъния“ въ Сараево — 742 и планинското д-во „Моравия“ въ гр. Нишъ има 527 членове.

Материалното имущество на Югославския планинарски съюзъ се изразява въ 155 хижи и домове, отъ които Словенското планинарско дружество има 63, Хърватското планинарско д-во има 41, а останалитъ се разпредѣлятъ между другитъ планинарски дружества.

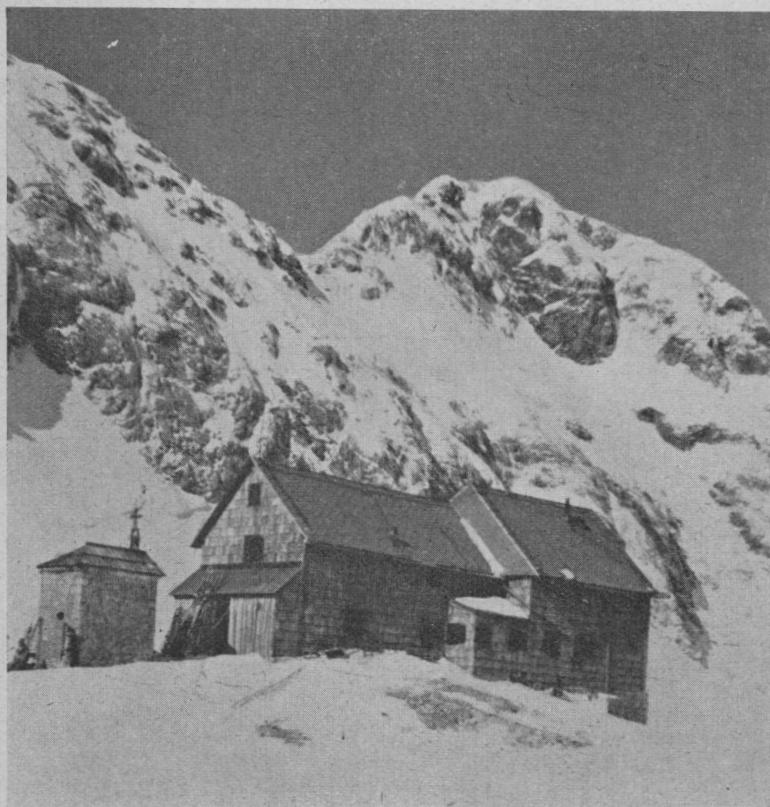
Презъ отчетната година Югославският планинарски съюзъ е ималъ 1.400.000 динара приходъ отъ хижи и до-

мове. Презъ сѣщата година е изразходвалъ 1.900.000 динара за постройка на нови хижи и домове и 400.000 динара за ремонтъ на стари хижи. Изобщо, между културнитъ задачи съюзътъ си е поставилъ и реализирането на много планински дѣла, като строежъ на хижи, изпращане на експедиции по високитъ планини, маркиране пътеки по планинитъ и др. Експедициитъ, които съюзътъ ежегодно изпраща, сѣ постигали винаги голѣми резултати, между които е изкачването на всички високи алпийски върхове, както и много други планини.

Хижитъ сѣ образцово обзаведени.

Нашитъ делегати можаха да видятъ една образцова планинарска организация въ всѣко отношение. Налага се поради това още по-голѣмо разширение на съвмѣстната дейность, защото само по пътя на взаимното опознаване на планинитъ и планинския миръ истински ще се постигне приятелството между двѣтъ организации.

Т. Тод.

Хижа „Кредерици“ съ върха Триглавъ

Хижа „ОБОРИЩЕ“
която панагюрските туристи наскоро ще осветятъ.

СЪЮЗЕНЪ ЖИВОТЪ

На приветствията, отправени Му по случай именния день отъ председателя на Българския туристически съюзъ, Н. В. Царьтъ благоволѣ да отговори съ следната телеграма:

„Благодаря на всички за любезнитѣ честитки, които ми изпращате за именния Ми день.

Царьтъ“

Телеграмата на г. Иванъ Раевъ гласѣше:

„Организиранитѣ въ Българския туристически съюзъ туристи честитятъ на своя любимъ почетенъ председателъ именния день съ дълбоко чувство на преданностъ и най-сърдечни пожелания за здраве и дългоденствие.

Председателъ Раевъ“.

*

Настоятелствата на БТС и БАК имаха на 18 мартъ т. г. съвмѣстно заседание, на което се размѣниха мисли за членуването на последния въ БТС. Въ духа на размѣненитѣ мисли бѣха приети общитѣ положения, върху които ще почива членуването на БАК. Приетитѣ положения ще бъдатъ поставени за окончателно обсъждане и приемане на предстоящия съюзенъ сборъ.

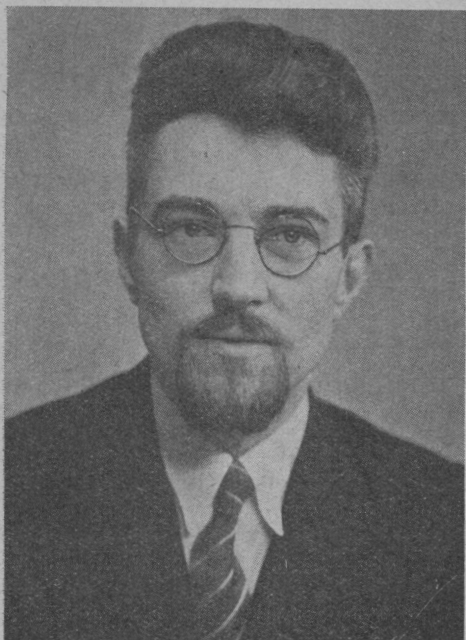
Въпрѣки отрицателното становище на Министерството на желѣзницитѣ относно пътуването на организиранитѣ туристи съ 50% намаление по Б. Д. Ж., въ края на месецъ априлъ т. г. делегация отъ членове на ЦН посетиха министра на желѣзницитѣ, съ когото сж обсъдили този толкова сжщественъ за БТС въпросъ.

*

На 16 май съюзниятъ председателъ г. Ив. Раевъ изнесе предъ микрофона на радио-София сказка на тема: „40 години туризъмъ въ България“.

*

Председателътъ на русенския клонъ отъ БТС г. Владимиръ Георгиевъ е представявалъ на Алековитѣ тържества въ Свищовъ Българския туристически съюзъ. Той е използвалъ пребиваването си въ Свищовъ, гдето, подпомогнатъ отъ нѣколко видни свищовски граждани, е успѣлъ да възстанови по-рано сжществуващия клонъ на БТС „Алеко Константиновъ“. За председателъ на възобновения клонъ въ родния градъ на създателя на туристическото движение — Алеко Константиновъ — е билъ провъзгласенъ проф. Атанасъ Бешковъ.

„На Българския туристически съюз — с искрени пожелания за изследването на българските планини и добруването на българския народ!“

Планинарско здравей!

К. Тролл

По покана на Централното настоятелство на Българския туристически съюз и с съдействието на Германо-българското д-во за културно сближение в София, известният географ и алпинист г. проф. Карл Тролл изнесе на 29 март т. г. великолепна сказка с светли картини на тема: **„Нанга Парбат — Хималаитъ. Научни изследвания на германските хималайски експедиции през 1934 и 1937 година“**. Сказката, която се състои в салона на БИАД, беше посетена от научния и туристически елит в София. Нейното изнасяне се превърна на истински празник за любители на природата у нас и заради това тя заслужено беше съпроводена с всеобщо одобрение.

Проф. Карл Тролл, който е редовен професор по география на университета в гр. Бонн, Германия, е непосредствен участник в двете германски експедиции за покоряването на Нанга Парбат в Хималаитъ през 1934 и 1937 години. Голъм учен и специалист в своята научна област, проф. Тролл е

сжщо и известен планинар. Той е изкачвал и изследвал не само Хималаитъ, но и Кордилиеритъ в Южна Америка, където е живял няколко години специално за тази цел; проучвал е още и планините на Южна Америка.

*

Въз различни от миналата година, с окръжно № 21 Централното настоятелство определи пролътните срещи тази година да станат на различни дати през м. май, а именно: Дупница, Елена, Разград и Фердинанд — на 4, 5 и 6 май, Пловдив и Плевен — на 12 май, Карнобат, Казанлък и София — на 24, 25 и 26 май. Централното настоятелство предостави на съюзните клонове сами да определят на коя от срещите ще изпратят свои представители.

Подобно на миналата, и тази година срещите бяха използвани не само за разглеждане на организационни въпроси, свързани с предстоящия събор на БТС и неговото материално творчество въобще, но и за организирането на излети в близките планини.

За дневен ред на срещите бяха поставени следните въпроси: 1) Конгресът на БТС; 2) Материалното творчество на БТС и 3) Организационни въпроси. На всяка от тях присъства и членът от Централното настоятелство.

При така определените срещи цълият м. май мина под знака на пропагандата на БТС и през него се изнесоха агитационните срещи на съюзните клонове.

За да улесни тяхната агитационна дейност, ЦН отпечата пропагандни афиши с лозунги, които им изпрати безплатно, и една брошура „Нашето творчество в планините“.

Освен това се уредиха туристически страници в софийските вестници и пред микрофоните на радио София, Варна и Стара-Загора се изнесоха няколко сказки.

Агитационният месец се изнесе в тези общи рамки, разнообразени от отделните клонови дейтели.

*

През м. април председателят на контролната комисия г. Ив. Ламбов посети съюзните клонове в Калотер, Сопот, Карлово, Пловдив и Пещера, а през май — клон в Панагюрище.

*

През м. май съюзните клонове в Шумен, Нови пазар, Провадия, Варна и Разград бяха посетени от съюзния председател г. Ив. Раевъ, а тези в Враца и Фердинанд — от члена на ЦН г. Ил. Мандевъ.

Членътът от ЦН г. Т. Тодоровъ посети на 15 април бургаския клонъ „Странджа“, гдето е присъствувалъ на годишното събрание на клона, състояло се същия денъ.

Следъ събранието сж били разисквани съ представителя на ЦН всички въпроси около подготовката и изнасянето на съюзния годишенъ съборъ въ края на юлий и следсъборнитъ излети въ Странджа-планина. Новоизбраното настоятелство на клона, начело съ досегашния председателъ г. Драгомиръ Драгановъ, е дало увѣрения, че взетитъ отъ него мѣрки и организирането на предварителнитъ работи ще осигурятъ отличното изнасяне на събора.

*

Въ Нови пазаръ е основанъ новъ съюзенъ клонъ — „Плиска“, настоятелството на който се е конституирало, както следва: председателъ Анастасъ Йордановъ, подпредседателъ Н. Г. Тузсузовъ, секретаръ Йорд. В. Дяковъ, касиеръ М. Д. Димитровъ, дом.-библиотекаръ Г. Ив. Чакъровъ, съветници: Б. д-ръ Димитрова, А. Ив. Аврамовъ и Р. М. Минева; провѣри-

теленъ съветъ: Б. Д. Асеновъ, Д. Харизановъ и Н. К. Русевъ.

*

Въ канцеларията на ЦН се получи писмо отъ Свищовската дружба въ София — № 33/17. IV. 1940 г., съ следното съдържание:

„Господа, приятно изненадани отъ Вашето решение да подарите на дружбата ни сумата 3.000 лева за засилване учреждения отъ насъ фондъ за издигане паметникъ надъ гроба на незабравимия български писателъ и общественикъ Алеко Константиновъ, ние не намираме съответни думи да изразимъ нашата необикновена благодарностъ за тоя Вашъ благороденъ жестъ, който ни изпълва и съ радостъ, че българскитъ туристи тачатъ тъй подчертано светата паметъ на Щастливеца, който е и родоначалника на родния ни туризъмъ.

Прочее, ведно съ нашата благодарностъ и признателностъ, ние Ви поднасяме високо то ни къмъ Васъ уважение“.

КЛОНОВЪ ЖИВОТЪ

Много отъ съюзнитъ клонове сж изнесли своитъ общи събрания, на които сж избрали нови настоятелства. Характерното, което може да се отбележи по този поводъ, е, че новитъ хора, които влизатъ въ състава на настоятелствата, въпрѣки несигурнитъ и тежки условия за работа, идватъ съ устрема къмъ творчество и доизграждане на онова, което тѣхнитъ предшественици сж започнали. Здравата основа на досегашнитъ дѣла, върху която ще се твори занапредъ съ същата готовностъ за саможертви, ни даватъ вѣрота въ преуспѣването на Съюза.

Избранитъ настоятелства сж се конституирали, както следва:

*

В. Търново „Трапезица“ — председ. Ц. Ст. Гиргановъ, подпредсед. Ст. Атанасовъ, секретаръ П. Я. Пенчевъ, касиеръ Ст. Н. Бояджиевъ, пом. касиеръ М. Цонковъ, домакинъ Б. Т. Коларовъ, библиотекаръ К. Сп. Зелковъ; съветници: И. Константиновъ, П. Давидовъ, Ив. Николовъ, Ив. П. Молловъ; провѣрителенъ съветъ: Д. Минковъ, Ст. Ив. Киселовъ и Г. Анастасовъ.

*

Русе „Приста“ — председателъ Вл. Георгиевъ, подпредседателъ Б. Стайковъ, секретари: Ив. К. Димитровъ и Вл. Петровъ; касиери С. Даковъ и Д. Ивановъ; домакини Т. Станчевъ и М. Мутафова,

зав. излетитъ Вл. Бакаловъ; съветници: кап. В. Топлийски, д-ръ В. Казанджиевъ и Ст. Дончевъ; провѣрителенъ съветъ: Р. Симеоновъ, Д. Коларовъ и Вл. Недѣлковъ.

*

Плѣвенъ „Кайлъшка долина“ — председателъ Димитъръ Каракашевъ, подпредседателъ Б. Каравасилевъ, секретаръ Н. Сахатчиевъ, касиеръ К. Козлевъ, домакинъ Ив. Ташевъ; съветници: инж. Д. Сираковъ, Н. Златевъ и арх. Ж. Петевъ; провѣрителенъ съветъ: Ст. Табаковъ, М. Маневъ и Б. Кировъ; хижестроителенъ комитетъ: Д. Каракашевъ, К. Козлевъ, Хр. Дандоловъ, Н. Ст. Икономовъ, Г. Цачевъ, М. Ст. Куновъ, Ив. Н. Арабаджиевъ, инж. В. Н. Поповъ, Н. Сахатчиевъ, М. Пановъ и П. Дачевъ.

*

Дрѣново „Бачо Киро“ — председателъ Георги Миневъ; подпредседателъ Георги Ганчевъ, секретаръ Н. Бончевъ, касиеръ П. Батановъ, домакинъ Ст. П. Крусевъ; съветници: Ив. Илиевъ, К. Маревъ и Г. Катранджиевъ; провѣрителенъ съветъ: Ив. Божиновъ, свещ. Ст. К. Павловъ и П. Николовъ.

*

Банско „Елъ тепе“ — председ. Б. Голевъ, подпредс. Б. Икономовъ, секр. Д. Зайковъ, касиеръ Андонъ Ив. Коевъ, домакинъ Ел. Д. Бизева; съветници: Ел.

Ушева, Е. Троицки, Й. Н. Смедърчинъ; провѣрителенъ съветъ: Н. Борисовъ, В. Колчаговъ и А. Глушковъ; подгласници: В. Балевъ, Г. Сирдешовъ и Г. Голевъ.

*

Бургасъ „Странджа“ — председател Драгомир Драгановъ, подпредседателъ Ив. Вълковъ, секретаръ Дим. Кутлевъ, касиеръ Г. Йордановъ; съветници: Ст. Станчевъ, М. Дюлгеровъ, К. Грежовъ и П. Ивановъ; контролна комисиия Н. п. Стефановъ, М. Пантелеевъ и Ив. Петровъ; излетенъ комитетъ Г. Николовъ, Б. Тарговъ и Г. Петковъ.

По случай агитационната си седмица, същиятъ клонъ е устрѣилъ въ кино „Култура“ утро за Алеко. Г-нъ Ст. Станчевъ е говорилъ на тема: „Живиятъ образъ на Алеко“, а председателятъ на д-вото г. Др. Драгановъ — на тема: „Българскиятъ туризъмъ“.

Въ литературната частъ сж участвували желѣзничарскиятъ хоръ подъ диригентството на г. П. Стефановъ, артиститѣ отъ Бургаския театъръ г-ца Н. Манолова и Ив. Йосифовъ. Проектирани били и нѣколко кратки туристически филми.

*

София „Алеко Константиновъ“ — председател д-ръ Пѣю Пѣевъ, подпредседатели К. Т. Кировъ и Г. Клисаровъ, секретаръ Ас. Петковъ, касиеръ А. Янковъ, дом.-библиотекаръ Ал. Бѣлковски; съветници: Т. Брънековъ, П. Джамджиевъ и П. Кебърле; провѣрителенъ съветъ: Л. Жековъ, Г. Гандевъ и П. Илиевъ.

*

София „Планинецъ“ — председателъ Илия Грънчаровъ, подпредседателъ Георги Катрановъ, секретаръ Димитъръ Талевъ, касиеръ Св. Станевъ, домакинъ Слави Ивановъ, зав. излетитѣ В. Гърличковъ; съветници: Ас. Харизановъ, Ас. Поповъ, Люба Кицова, Н. Миладинска, Георги Вл. Георгиевъ; контролна комисиия: К. Караджовъ, Д. Бончевъ и Ив. Стояновъ.

РЕДАКЦИОННИ ВЕСТИ И БЕЛЕЖКИ

По случай агитационния месецъ май на Българския туристически съюзъ, хубавиятъ сливенски седмиченъ вестникъ „Изтокъ“ е помѣстилъ въ броя си отъ 19 с. м. интересната статия на съюзния секретаръ Г. Драгоевъ: „Четиридесетъ години български туризъмъ“. По сжщия поводъ вестникътъ е посветилъ цѣла страница отъ споменатия брой на БТС.

Пловдивъ „Калояновъ връхъ“ — председателъ Стоянъ Атанасовъ, подпредседателъ Хр. Буневъ, секретаръ Ас. Христовъ, подсекретаръ Мария Душкова, касиеръ Огнянъ Георгиевъ, домакинъ Н. Душковъ, зав. излетитѣ В. Лиловъ, съветникъ Ал. Геновъ; провѣрителенъ съветъ Дончо Чакъровъ, В. Балабановъ и Спасъ Теневъ.

Заради голѣмитѣ имъ заслуги клонътъ е провъзгласилъ за свои почетни членове бившитѣ си председатели Петъръ Карапетровъ и Никола Груевъ и председателя на хижестроителния комитетъ Дончо Чакъровъ, който, освенъ това, е провъзгласенъ и за дарителенъ членъ, заради голѣмитѣ му заслуги по изграждането на хижа „Здравецъ“, за която е пожертвувалъ надъ 100.000 лева лични срѣдства.

Презъ миналата година клонътъ е увеличилъ съ 200 души броя на членове-тѣ си и е показалъ общъ километражъ отъ реализирани излети надъ 17.000 км. Клонътъ проявява много интензивенъ организационенъ и туристически животъ.

*

Карлово „Юмрукъ-чалъ“ — председателъ Ив. Златаревъ, подпредс. Г. Н. Капзамаловъ, секретаръ Ив. Ёнкинъ, касиеръ В. Чардаклиевъ, домакинъ Ст. Спасовъ; съветници: П. х. Недевъ, инж. Н. Недѣлчевъ, Хр. Фърговъ, П. Божиновъ, Т. х. Димитровъ, д-ръ Г. Кайдѣмовъ; контролна комисиия: П. Пищиковъ, Хр. Тончевъ и А. Кърпачева. Клонътъ известява на всички излетници изъ Централния Балканъ, че пѣтътъ Карлово-хижа „Юмрукъ-чалъ“ е окончателно маркиранъ съ желѣзни показатели по последнитѣ изисквания на маркировачното дѣло въ планината. Сжщата маркировка се продължава сега до заслонъ „Юмрукъ-чалъ“ и връхъ Юмрукъ-чалъ.

Всички излетници въ тази частъ на Стара-планина могатъ да разчитатъ на евтинъ превозъ отъ Карлово, на добъръ приемъ, удобни легла и хубава храна въ отлично обзаведената и чиста хижа „Юмрукъ-чалъ“, а сжщо и въ едноименния заслонъ подъ върха.

Брой 6 на „Български туристъ“, който ще излѣзе отъ печатъ къмъ края на юний, като предсѣборенъ, ще бѣде посветенъ на Черно море и Странджа-планина, край които делегатитѣ на БТС ще се събератъ въ края на юлий, за да начертаятъ пѣтищата за бѣдещото развитие на организирания туризъмъ въ България.

Въ брошурата „Нашето творчество въ планините“, чието съдържание е взето отъ статията на арх. Г. Скордевъ, помѣстена въ юбилейния сборникъ, сж допуснати следнитѣ важни печатни грѣшки:

1. На стр. 7, точка 13, е пропуснато да се добави, че хижа „К. Панайодовъ“ се стопанисва отъ клона „Равни чаль“ въ Костенецъ и че сжщиятъ клонъ е взелъ участие въ строежа на хижата съ една сума отъ около 60.000 лева, независимо отъ безплатния трудъ и многобройнитѣ

жертви, които неговитѣ членове сж дали за сжщата цель.

*

2. На стр. 41 снимката на хижа „Осогово“ погрѣшно е сложена въ отдѣла „Полски хижи“. Както е посочено на стр. 13, т. 47, на брошурата, на стр. 38 въ миналогодишния съюзеиъ отчетъ и както е известно на всички организирани туристи, хижата на кюстендилския клонъ се намира въ планината Осогово, чието име носи.

КНИЖНИНА

„Младъ туристъ“ — органъ на Юношеския туристски съюзъ въ България, е вече въ своята двадесетъ и първа годишнина. Ние не можемъ да се въздържимъ по този случай да не изкажемъ още веднажъ възторга си отъ едно дѣло, което по своя размахъ, резултати и неуморно постоянство буди само удивление и похвали.

„Младъ туристъ“ е органъ на една младежка организация, която въ периода на своето вече нѣколко десетилѣтно съществуване доказва своята жизненостъ и творчески способности. „Младъ туристъ“ е дѣло на младежко опиянение и жажда за работа. Много естествено, списанието е имало и по-добри и по-лоши дни. Никога, обаче, то не е забравяло своитѣ задачи: да бжде стражъ на младенчески идеали и изразителъ на младежка воля.

Такъвъ го виждаме и сега. Спретнатитѣ страници на настоящата годишнина, добре подобрениятъ както по форма, така и по съдържание материалъ, изисканото

подреждане на последния, говорятъ не само за вкусъ и усѣтъ у редактора на списанието, но и за установени претенции у читателитѣ — юноши туристи къмъ тѣхния органъ.

Тѣзи качества на „Младъ туристъ“ добиватъ още по-голяма стойностъ, като се иматъ предвидъ скромнитѣ срдѣства, които е въ състояние да отдѣля Ю. Т. С. за своето списание. Но и тукъ, както и при други случаи досега въ своята дейностъ, юношитѣ туристи доказватъ, че за стойността и значението на постиженията въ областта на общественото строителство най-важни сж не материалнитѣ срдѣства, а идеализмътъ и желанието за работа.

Ние поздравяме нашитѣ млади другари около „Младъ туристъ“ за тѣхното желание да подобрятъ сжщото и да го списватъ въ установенитѣ отъ миналото традиции.

Д-ръ А. П.

ПОСТЪПИЛИ КНИГИ И СПИСАНИЯ

Планината въ българската литература, отъ Димитъръ Пантелеевъ, издание на автора като № 1 отъ библиотека „Алеко“, стр. 15, цена 5 лева. София, априлъ 1940.

Слънчеви пѣсни — стихове отъ Ненчо Савовъ, цена 20 лв. Доставка авторътъ, ул. Царь Самуилъ 1, София.

Приатели на България — Жоржъ Нурижанъ; съ предговоръ отъ проф. Г. П. Геновъ. Цена 100 лева; София, 1940.

Младъ туристъ — органъ на Юношеския туристски съюзъ въ България, год. XXI, кн. 3.

Нашето дете — органъ на Съюза за закрила на децата въ България, год. XIII, броеве 3 и 4, София, 1940.

Училищенъ прегледъ — издание на Министерството на народното просвѣщение, год. XXXIX — 1940, книжки 2 и 3.

Природа — год. XL — 1940, книжки 7-8 и 9.

Mitteilungen des deutschen alpenvereins — органъ на Германския алпийски съюзъ, кн. 7, априлъ 1940.

Der Bergsteiger — органъ на сжщия съюзъ, кн. 6, мартъ 1940, Мюнхенъ.

Österreichische Alpenzeitung — органъ на Австрийския алпийски клубъ, мартъ 1940, Виена.

Hrvatski planinar — органъ на Хърватското планинарско дружество, броеве 3 и 4, мартъ и априлъ 1940, Загребъ.

Le Alpi — органъ на Италианския алпийски клубъ, год. XVIII — 1940, кн. 5, Римъ.

La Montagne — органъ на Френския алпийски клубъ, год. 66, книжки 1—2 и 3—4, Парижъ.

Planinski vestnik — органъ на Словенското планинарско дружество, книжки 3 и 4, Любляна.

To vouno — органъ на Гръцкия алпийски клубъ, кн. 4, Атина.

Horolezec — органъ на Чехския алпийски клубъ, год. VII — 1940, кн. 1, Прага.

Krásná zem — списание на туризъмъ въ Моравия, год. XIV — 1940, кн. 2, Моравска Острава.

Turistak Lapja — органъ на Унгарския туристически съюзъ, книжки 3 и 4, 1940 г. Будапеща.

НАШИ ПОКОЙНИЦИ

На 2 май е завършилъ своя земенъ пътъ членътъ на клонъ „Приста“ въ Русе
† ИВАНЪ ЦАНЕВЪ

Покойниятъ се е ползувалъ съ симпатитъ на всички свои другари заради идеализма и добродушието си.

Миръ на праха му!

Нѣколкогодишниятъ членъ на Пловдивския клонъ „Калояновъ връхъ“

† БОГДАНЪ СТАМАТОВЪ (БОГЕТО)

не е вече между живитъ си другари отъ клона.

Богъ да го прости!

Русенскиятъ клонъ „Приста“ съ прискърбне съобщава, че дългогодишниятъ му членъ

† ВАСИЛЬ Ф. РАВИНСКИ

почина на 13 май т. г.

Богъ да го прости!

На 15 априлъ почина неочаквано почетниятъ членъ на софийския клонъ „Алеко Константиновъ“

† ПЕТЪРЪ П. БОЖИЛОВЪ

(Бай Петрунь)

единъ отъ ветеранитъ на организирания български туризъмъ.

Миръ на праха му!

На 20 априлъ скоростижно е починалъ председателътъ на клона „Купена“ въ Пещера

† ДИМИТЪРЪ К. ТРЕНДАФИЛОВЪ

единъ отъ най-дейнитъ пионери на туризма въ Пещера.

Поклонъ предъ паметта му!

СЪДЪРЖАНИЕ на бр. 4—5: Да стегнемъ редоветъ; Н. В. Ракитинъ — Н. Памукчиевъ; Българската гора — инж. Д. Й. Загоровъ; Яворовъ и планината — Г. Клисаровъ; Планината като символъ — П. Боевъ; Изъ Срѣдна гора — царицата на горитъ — Цанко Ил. Цановъ; Лавината — Л. Стамболски; Нощъ на планината — Д-ръ Т. С.; Али ботушъ — Ал. Кюркчиевъ; Религия и туризъмъ — свещ. Г. Стефановъ; Организация на спасителното дѣло въ планината — инж. Х. Броксъ; XIV конгресъ на Съюза на Югославянскитъ планинарски дружества — Т. Тод.; Съюзно творчество; Съюзенъ животъ; Клоновъ животъ; Редакционни вѣсти и бележки; Книжнина; Наши покойници.

ЧИНОВНИЧЕСКО КООП. ВЗАИМНО-ЗАСТРАХ. Д-ВО

НАЙ-ГОЛѢМОТО ЗАСТРАХОВАТЕЛНО ПРЕДПРИЯТИЕ НА БАЛКАНИТЪ

Застрахованъ капиталъ по клонъ Животъ	1.860.866.619 лв.
Застраховани обекти по клонъ Пожаръ	6.000.000.000 лв.
Резерви и фондове	676.456.290 лв.
Раздаденъ дивидендъ и валоризации крѣгло	66.000.000 лв.
Издадени полици надъ 300.000 бройки	

ЛАБОРАТОРИЯ ЗА БЕЗПЛАТНО ИЗСЛЕДВАНЕ НА УРИНАТА

Лѣчебни и почивни домове въ Вършецъ, Хисаря,
Банка и край св. Константинъ при Варна за деца